

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
4. strani:

Perspektiva
je v
gospodarjenju ...

Četrtek, 26. marca 1964
Št. 12, leto XXII

PRED V. KONGRESOM ZSJ

Skrb za sodobnejše zadovoljevanje potreb družine in gospodinjstva

Gradivo za razpravo

Zadovoljitev potreb družine in gospodinjstva ni le oblika skrbi družbenih sil naše socialistične skupnosti za delovnega človeka, marveč vpliva tudi na povečanje proizvodnosti, ki je osnovni činitelj naraščanja materialnih sredstev in razvijanja socialističnih proizvodnih odnosov.

Ni namen tega referata, da bi obdelal vse elemente, ki vplivajo na življenjsko raven družine oziroma gospodinjstva kot temeljne potrošniške enote. Opozoriti želimo predvsem na činitelje, ki neposredno vplivajo na življenjsko raven družine in so zaradi tega velikega pomena za zvišanje proizvodnosti.

Koncept referata je zasnovan na določenih predpostavkah, ki jih je treba podrobneje obrazložiti. Izhodiščna točka naj bo poudarek na pomembnosti načina, kako zadovoljujemo potrebe posameznika in družine. Zadovoljevanje potreb je odvisno ne le od količine predstev, ki jih zaslužijo posamezniki ali družina, tj. ne le od višine osebnih dohodkov, marveč v veliki meri tudi od tega, koliko napora in sredstev vlaga komunika in skupnost proizvajalcev in potrošnikov v razvoj materialne baze, v objekte, namenjene potrošnji, tj. v ustanove za zaščito otrok, v prehrano, v servise itd.

Tempo naraščanja družbenega standarda vsake družine je

še posebej odvisen od vlog v objekte in službe družbenega standarda, prav kot je odvisen od naraščanja osebnih dohodkov. Po drugi strani je naraščanje osebnih dohodkov osnova za višjo življenjsko raven družine. To naraščanje bi moralo izhajati predvsem iz večje proizvodnosti vsakega zaposlenega družinskega člana ali pa iz dejstva, da se novi družinski član vključuje v družbeni delovni proces.

Oba činitelja — naraščanje proizvodnosti in bolj polna zaposlenost družinskih članov — vplivata drug na drugega v procesu zadovoljevanja potreb družine. Popolnejša zaposlitev družine kot osnova za povečanje družinskega proračuna se zrcali tako na izvangospodarskem kakor na gospodarskem področju, zato se moramo na kratko dotakniti vpliva demografskega činitelja nasploh in še posebej činitelja delovne sile v naši ekonomiki.

Zaradi velikih vlog v graditvi temeljne industrije kot prvega pogoja za gospodarski in družbeni razvoj je odhajalo delovno prebivalstvo iz kmetijskih v nekmetijske dejavnosti. Ta velika in izjemno nagla migracija prebivalstva je sprožila zapleteno problematiko v zvezi z zadovoljevanjem potreb potrošnje, ki se je naglo povečala. V ilustracijo naj povemo, da je naša država dosegla v 30 letih

socialno strukturo, za katero so potrebovale ZDA 110 let, Francija 75, SZ pa 43 let. Čeprav je bila naša startna gospodarska osnova višja kot v teh deželah (najnižja je bila v ZDA), so socialne spremembe prebivalstva kljub vsemu razmeroma zelo nagle.

Posebno pomemben moment v tem naglem koncentriranju prebivalstva v mestnih in industrijskih središčih, moment, ki je bistveno vplival na gospodarski razvoj, je naglo naraščanje potreb po investicijah v infrastrukturo in v terciarne dejavnosti nasploh. Za zagotovitev novih delovnih mest so bile potrebne ne le investicije v gospodarstvo, marveč tudi v izvangospodarske dejavnosti, ki omogočajo realizacijo delovnega mesta. Za novega delavca je bilo treba sezidati stanovanje, zgraditi komunalne objekte ter razširiti prometno in komunalno mrežo, zgraditi in razširiti tudi druge objekte družbenega standarda. Nujne so bile investicije — čeprav je res, da niso zadostne — v promet, trgovino in gostinstvo kakor tudi v uslužnostne dejavnosti. Znatno so se morali zvišati funkcionalni izdatki za šolstvo, zdravstvo, socialno varstvo, kulturo, umetnost in telesno kulturo. Račun kaže, da je bilo treba dajati na izvangospodarske investicije mnogo več denarnih sredstev kot za potrebe gospodarstva.

Razumljivo je, da je spričo nezadostno razvite materialne baze in hkrati pospešene urbanizacije moralo priti do tega, da niso mogle biti zadovoljene vse življenjske potrebe posameznikov, družin in gospodinjstev.

Ob tej ugotovitvi je nujno opozoriti na dejstvo, da imamo zdaj v skoraj vseh industrijskih središčih in v mestih mnogo problemov, kot so pomanjkanje stanovanj in šolskih poslopij (učilnic), nerazvita baza za družbeno prehrano, premalo ustanov za otroke ipd.

V skladu z bodočim gospodarskim razvojem in s prizadevanjem za proizvodnost v obdobju pred nami ne bo niti značilen niti ekonomsko upravičen tako nagel tempo vključevanja nove delovne sile — zlasti ne tako nagel dotok nekvalificirane delovne sile — kakor je to bilo v prejšnjem obdobju. To bo ne le ugodno vplivalo na proizvodnost, marveč bo pozitivno tudi za zadovoljevanje in hitrejšo kritje potreb družine na področju družbenega standarda. K takšni politiki zaposlovanja nas sili več okoliščin.

Za zvišanje proizvodnosti v sekundarni dejavnosti, s posebnim poudarkom na industriji, ki je naša najbolj akumulativna panoga, je kvalifikacijska struktura delavcev nedvomno zelo pomemben činitelj. To pomeni, da je tudi za reševanje problema, ki ga obravnavamo, neogibno potrebno izboljšati delovno silo s strokovnim izobraževanjem in z zviševanjem njene kvalifikacijske strukture, s čimer se bo postopno zniževal delež nekvalificiranih delavcev.

Čedalje modernjša proizvodnja bo v prihodnje zahtevala delovno silo z ustreznimi strokovnimi sposobnostmi. V interesu večje proizvodnosti morata biti tak delavec in delavka čimbolj razbremenjena problemov v družini, še posebej za znanih problemov na področju potrošnje.

Problem zaposlovanja bi mogli učinkoviteje reševati z zaposlovanjem ljudi iz mest, ki so razen tega razmeroma bolj kvalificirani. Politika polne zaposlitve mestnega prebivalstva bi pomenila zaposlitev mnogih žensk, in sicer predvsem v terciarnih dejavnosti. Tako bi le še pospešili proces, ki teče v naši praksi že vrsto let in dobiva

(Nadaljevanje na 5. strani)

● bojazen pred posledicami.

Ob tem takoj vznika vprašanje: Ali je bilo v delovnih organizacijah storjeno dovolj za to, da bo raven znanja članov delavskih svetov večja, ali so za to poskrbeli samoupravni organi sami oziroma proizvajalci v njih, ali je bila to domena družbeno-političnih organizacij, strokovnih služb? Z odgovorom ni mogoče biti zadovoljen. Res je, prizadevanja sa-

(Nadaljevanje na 2. strani)

KOPRSKI SINDIKALNI SVET JE RAZČLENJEVAL VSEBINO IN METODO DELA SAMOUPRAVNIH ORGANOV

Obračunajmo z oportunistom

Za metodo dela koprškega Okrajnega sindikalnega sveta je značilna prizadevnost, pronicljivo raziskovati vzroke za posamezne slabosti. Izhodišče za takšno metodo dela je delovni program posameznih organov sveta, razčlenjevanje posameznih pojavov v delovnih organizacijah, pri čemer pogostokrat sodelujejo razen sindikalnih odbornikov tudi drugi družbeni delavci in strokovnjaki iz posameznih področij. Izmed dvajsetih tem, ki jih bo v naslednjem obdobju obravnavala komisija za družbeno samoupravljanje OSS Koper, je tokrat na dnevnem redu:

● problematika sistema, metod dela in funkcioniranja organov samoupravljanja.

Okrajni sindikalni svet je letos prek širšega sindikalnega aktivna proučeval sistem, vsebino in metode dela delavskih svetov v 59 največjih kolektivih. Analiza, ki sicer še ni zaključena, že sedaj opozarja na vzroke, zakaj je ponekod delo samoupravnih organov ohromljeno, kje so izvori za birokratske težnje v delovnih organizacijah in kje vzroki za nezakonnosti. Nekateri podatki iz omenjene analize so bili podlaga za razpravo na tokratni seji koprškega sindikalnega sveta. Predsedstvo sveta je sklenilo razpravljati o metodi dela samoupravnih organov sedaj predvsem zato, da pred volitvami novih samoupravnih organov usmeri pozornost volivcev od tehničnih vprašanj k vsebinskim problemom, k čimbolj tehtni in celoviti analizi dosežanega dela samoupravnih organov. Povzemamo nekatere ugotovitve iz predloženega gradiva in razprave na tokratni plenarni seji

Od 1424 članov delavskih svetov, ima 24 % nižjo ali nepopolno nižjo izobrazbo, 20,30 % srednjo, višjo in visoko (med temi fakultetno le 20 %), politično izobrazbo pa samo 6,2 %.

Povprečna udeležba članov na sejah je 73 % od 970 članov (iz podjetij) kar 20,6 % povsem pasivno spremlja razprave na sejah, od tega je pasivnih 27,3 % neposrednih proizvajalcev, delavcev iz tehnično-operativnih služb 15,2 % in celo 3,4 % voštvstvenih delavcev je »molčočih«.

Stavilo »molčočih« članov delavskih svetov je torej razmeroma veliko. Če je mogoče verjeti objektivnosti ocen sestavljalcev odgovorov na anketo sindikalnega sveta, je vrstni red najpogostejših osebnih razlogov za molk — torej vzrokov — naslednji:

● premajhna strokovna in družbeno-politična razglednost. In posledica tega je, da ljudje ne obvladajo problematike delovne organizacije in

— Torej, ker za sedaj nimamo sredstev, bomo takšne stanovanjske razmere samo energično obsodili in priporočili, naj se čimprej odpravijo ...

Karikatura: MILAN MAVER

Ne akcija, temveč dolgoročna naloga!

bomo lahko ugotavljali, koliko statuti ustrezajo dejanskemu stanju v kolektivih, in poskrbeti bo treba, da bodo načela, zapisana v statutih, tudi dejansko uresničevana

In druga misel, veljavna prav za sedanj čas, in seveda tudi za bodoče, izrečena na tokratnem posvetovanju je:

— Smatramo, da bi morali biti pri izdelavi, javni obravnavi in sprejemanju osnutkov statotov posebno pozorni na tista določila, ki naj zagotove nadaljnjo demokratizacijo in kar najbolj dosledno uresničevanje pravic in dolžnosti samoupravljalcev kot bistvenemu činitelju nadaljnje rasti in napredka sleherne delovne organizacije.

In iz tega zornega kota velja torej motriti določila statotov in jih, če so pomanjkljiva, dopolniti v teh dneh pred dokončnim sprejetjem. Pretehtati velja, kako obravnavajo statuti informiranje, kdaj, kako in kdo mora informirati člane delovne organizacije, da bodo lahko aktivneje izpolnjevali samoupravne pravice in dolžnosti. Razmisлити velja, ali so v načelu jasno opredeljena osnovna merila za delitev dohodka in osebnega dohodka in ali je nagrajevanje po delu izpeljano res za vse zaposlene. Ali načela statuta zagotavljajo, da o uporabi sredstev in skladov odločajo izključno organi samoupravljanja v delovni organizaciji in da bo izključeno sklepanje in odločanje posameznikov. V statutih velja zapisati načelo, da o obveznostih delovne organizacije za kritje občinskih potreb sklepajo in odločajo samoupravni organi, delovne organizacije in občine in da bo tako izključeno sklepanje in odločanje posameznikov. Premotriti velja tista določila, ki govorijo o možnostih menjave mojstrov, obratovodij in drugih delavcev na strokovno odgovornih in drugih mestih, dalje, kako je obravnavana odgovornost za vse zaposlene, ki naj ne bo konkretizirana šamo za delavce v proizvodnji, temveč tudi za vse ostale.

To je le nekaj napotkov in priporočil, izrečenih na tokratnem posvetovanju, izrečenih zato, da bomo s teh vidikov razpravljali o osnutkih statotov, jih dopolnili in jih pozneje še dopolnjevali ter prilagajali konkretnim razmeram in potrebam.

PETER DORNIK

ŽELJE IN PRAKSA

Ze uvodni referat, kasneje pa še razprava na zadnjem plenumu republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev (posvečen je bil zaposlovanju, kadrovanju in izobraževanju delavcev v gradbenih dejavnostih) sta pokazala na veliko razhajanje med željami, možnostmi in prakso. Nič koliko let namreč gradbinci poudarjajo, da se bodo izognili dosedanjim napakam — predvsem ekstenzivnemu povečanju obsega proizvodnje z vsemi posledicami — predvsem z večjo organizirano enotnostjo pri reševanju vseh, tako tudi kadrovskih in z njimi povezanih problemov.

Toda eno so želje, drugo pa možnosti in volja ter pripravljenost, da bi jih uresničevali. Tokrat, ko je z zadnjimi spremembami predpisov tudi delovnim organizacijam gradbeništva omogočeno, da za financiranje izobraževanja kadrov uporabijo 2,5% bruto osebnega dohodka, lahko ugotovimo vsaj to, da možnosti še nikoli niso bile tolikšne, kot so prav zdaj. Tako bo po novem delovnim organizacijam gradbeništva letno za kadre na razpolago okoli 800 milijonov dinarjev, ali petkrat več v primerjavi s tistimi sredstvi, kot so bila formalno za te namene uporabljena na primer v lanskem letu.

Ob takih številkah bi lahko pomislili, da gradbeništvo pravzaprav ne potrebuje tolikšnih sredstev za izobraževanje kadrov, če pa je že dosedanja en odstotna sredstva izkoriščalo komaj šestdesetodstotno. Vendar ni tako. Na plenumu so bila izrečena mišljenja, da je nizek izkoristek sicer razpoložljivih sredstev predvsem posledica neenačrtnosti na vseh področjih, ki so kakorkoli povezana z zaposlovanjem, kadrovanjem in izobraževanjem delavcev v gradbeništvu. Gradbeništvo na primer povečuje svoje zmogljivosti z zaposlovanjem vedno večjega števila novih, predvsem nekvalificiranih delavcev. Čeprav ob tem podjetja nakupujejo tudi precej mehanizacije, prevzema jo tudi toliko več del, tako da o bistvenejši modernizaciji proizvodnje in povečanju produktivnosti ni mogoče govoriti. Če je tako »spodaj«, pri delavcih, ki jih štejemo med neposredne proizvajalce, »na vrhu«, med strokovnimi kadri, ni prav nič boljše. Vse slovensko gradbeništvo, ob 80-milijardni realizaciji in 47.000 zaposlenih zdaj vključuje 600 inženirjev (več kot polovico v projektivi) in 1200 tehnikov; v tehnične šole pa je vpisano še 416 študentov. Samo 32 pa je štipendistov na natečajnih šolah (ekonomisti, pravniki, kadroviki itd.).

Podrobnejši pregled teh podatkov pa hitro razkrije, da v delovnih organizacijah nimajo enotnih stališč o načinih strokovnega izobraževanja; kadrovske službe (kolikor jih imajo) zvečine niso enakopravne osta-

lim službam. To ni prav nič čudnega, saj po ugotovitvah plenuma mnoga podjetja niti konceptov lastnega razvoja še niso pripravila. Zato pa niti njim samim ne more biti jasno, koliko kadrov in kakšne profile kadrov bi potrebovali.

Na ta način se sklene krog želja, možnosti ter volje in pripravljenosti, da bi dosegli tisto, kar bi radi in kar je mogoče. Ob tem je toliko bolj žalostna ugotovitev (izrečena že na zadnjem obnem zboru sindikata gradbenicev Slovenije), da niti samoupravni organi niso imeli celotnega pregleda nad kadrovskimi problemi, kar naj bi imelo za posledico vse težave, ki so bile omenjene. Tudi iz tega lahko razberemo še enkrat, da so v načelu zadeve in stališča jasna. Toda v praksi delovne organizacije ne najdejo tistega prefinjenega posluha, da bi pobude in želje, naposled pa delovne ljudi z vsemi njihovimi sposobnostmi vključile v uresničevanje želja, stališč in programov v zvezi z zaposlovanjem, kadrovanjem in izobraževanjem strokovnih kadrov.

Tako zdaj preostaja predvsem še vprašanje, kako naj sindikalne podružnice v delovnih organizacijah gradbeništva pomagajo pri uveljavljanju načelno jasnih smernic. Nedvomno je njihova osnovna skrb pač v tem, da ne pozabljajo na človeka. Zgolj s tem, če bi v kolektivih prevladovalo spoznanje, da s prekomernim zaposlovanjem ustvarjajo »nove reveže«, ne razširjajo pa »velikost« in »ugled« podjetja, bi bilo veliko storjenega in odpadle bi številne težave v zvezi z življenjskimi in delovnimi pogoji gradbenih delavcev. Z druge strani pa gre za to, da sindikalne organizacije še niso storile dovolj pri uveljavljanju in izpolnjevanju delitve dohodka po delu, s čimer proizvajalci, zlasti pa strokovni kader, niso prišli do prave stimulacije za svoje delo. Ob takih pogojih pa seveda ni prav nič čudnega, da člani kolektivov delovnih organizacij gradbeništva »pozabljajo« možnosti, ki bi jih tej dejavnosti odprla natečajna in vsestranska skrb za kadre.

Sredstev (vsaj tega!) zdaj ne manjka...

Med delovnim odmorom se pogosto razvijajo najzanimivejše debate. V tovarni »LIC« v Črnomlju v zadnjem času delavci največ razpravljajo o statutih

FOTO: M. SPAROVEC

Obračunajmo z oportunistom

(Nadaljevanje s 1. strani)

mih delavskih svetov, delavskih univerz in sindikatov so bila usmerjena v to. Toda res je tudi, da še ni izoblikovan sistem izobraževanja. Samo seminar, organiziran v podjetju na začetku mandatne dobe, ali obisk nekaterih članov na seminarjih delavskih univerz, sindikalnih in drugih šol sicer predstavlja nekaj na področju izobraževanja, toda še zdaleč ne dovolj.

In drugi vzrok, da je število »molčečih« tolikšno, je metoda dela samoupravnih organov, odnos strokovnih služb do njih, do njihovih odločitev.

O marsičem bi ljudje razpravljali, ker jim za razpravo ne manjka niti znanja in ne poguma. Toda ob vsej njihovi dobri volji jim zmanjka besed. Gradivo za sejo so namreč prejeli prepozno, ali ga sploh niso prejeli, preprosto zaradi tega, ker ga nihče ni »utegnil« pravočasno pripraviti. Na seji pa se izkaže, da bo treba odločiti o pomembnih zadevah. In ker ljudje nečejo, da bi jih nekdo imenoval za »drobnjakarje«, včasih pa se jim zdi, da odpade

nanje tudi manj odgovornosti, če tiho soglašajo — tako tudi store.

Slaba priprava sej, nepravilno obveščanje in posredovanje gradiva, torej ni samo obrobno vprašanje metod in vsebine dela samoupravnih organov. To govore tudi ocene v delovnih organizacijah.

Slabo pripravljeno gradivo (kar polovico organizacij go članom vnaprej sploh ne pošilja) in seveda zavoljo tega tudi pomanjkljivo obravnavanje gradiva s člani kolektiva, sta torej osnovna stvarna razloga za tolikšno neaktivnost v razpravah na sejah. A ne samo to! V 40% anketiranih delovnih organizacij spreminjajo posamezniki sklepe samoupravnih organov, oziroma sklepi niso uresničeni. Strokovne službe menijo, da so sklepi samoupravnih organov v sprejeti obliki neizvedljivi ali celo škodljivi (res je največkrat obratno). Res pa je tudi, da so primeri, ko je gradivo pripravljeno tako, da ga ni mogoče uporabiti in potlej ga člani delavskih svetov omalovažujejo.

Rešitev? Tudi samoupravni organi se bodo morali odločiti

za programiranje svojega dela, za večji red in sistematičnost in gradivo za obravnavo kate-regakoli vprašanja mora biti pripravljeno. Potlej tudi ne bo enostranskih obravnav, recimo najpogostejše o tekočih gospodarskih zadevah, najmanj pa o notranjih odnosih, o komunalni in drugi problematiki družbenega standarda. Obravnavanje tekočih gospodarskih zadev mnogokje potisne ob stran obravnavanje organizacije in perspektive delovne skupnosti, posebej še obravnavanje kadrovske politike, izobraževanja dolgoročnega planiranja, kar vse je običajno — na zadnjem mestu dnevnih redov in razprav.

Komisija za prošnje in pritožbe. Okrajne skupščine je v letu 1962 in v prvem polletju lani prejela 60 pritožb samo iz delovno-pravnih razmerij. Značilno je, da samoupravni organi niso niti eni delovni organizaciji razveljavili sklep komisijske za odpoved delovnega razmerja ali sklep direktorja.

Štiri pravne službe pri ObSS in pri občinskih skupščinah so v kratkem obdobju reševale 498 primerov z delovno-pravnega področja. V 150 je bil spor rešen po mirni poti, v 38 primerih so bile vlozene tožbe in v glavnem rešene v korist delavca. Zanimiva je ugotovitev, da se zelo pogosto pojavlja tale kršitev delovnega prava: delovna organizacija izkoristi »preizkusno« dobo delavca zato, da opravi določeno delo, potem pa ga odslavi.

Iz kršitve delovno-pravnih razmerij so razvidne birokratske težnje v posameznih delovnih organizacijah. Tu pride do izraza samovolja posameznikov. Samoupravni organi pa temu ne nasprotujejo z razveljavitvijo nezakonitih sklepov. Toda obstoje tudi tendence birokratizacije samoupravnih organov samih. Te se kažejo v izolaciji samoupravnega organa od delovnega kolektiva, dalje v tem, da posamezni delavski sveti formalno prenesejo odgovarjanje pristojnosti na delovne enote, dejansko pa onemogočajo njihovo realizacijo itd. V takih primerih se samoupravni organi postopoma tesno povezujejo z direktorjem ali skupino vodečih kadrov in tako se postopoma ustvarja specifično oporišče za birokratizem, ki je pogostokrat tudi odskočna deska za materialne privilegije članom delavskih svetov in upravnih odborov (nameščenje na boljše delovnih mestih, razna potovanja na seje pri nas in v tujini in podobno).

Neredko proizvajalci sami s poveličevanjem vloge direktorja ustvarjajo ugodno ozračje za to, da se uveljavijo birokratski postopki posameznika. Samoupravni organi so potlej fasada, za katero se skriva birokratska samovolja. V nekaterih primerih pa je delo organov samoupravljanja paralizirano tudi zaradi dejavnosti strokovnih kolegijs (težnje po razširitvi pristojnosti strokovnih služb, onemogočanje kontrole nad njihovim delom, vsiljevanje stališč delavskim svetom in upravnim odborom, brezbržen odnos do njihovih sklepov itd.).

V takšnih odnosih, ko družbene interese in smotre zastopa ter samovoljno razlaga opek krog ljudi, se širi nezadovoljstvo delovnih ljudi; iz takšnih kolektivov dežujejo pritožbe vseh vrst na najrazličnejše organe od občine do zveze.

Za nekatere vodilne kadre so predpisi je nepotreben »birokratizem«, ki jih ovira v njihovih širokopoteznih kombinacijah z dvomilijavo gospodarsko in družbeno vrednostjo. In posledice? Okrožno gospodarsko sodišče je prejelo v minulem letu blizu 6000 mandatnih tožb za skupno 6 milijard 200 milijonov dinarjev in blizu 3000 izvršilnih predlogov. Vse to pa je terjalo 120 milijonov dinarjev stroškov za sodne takse.

Služba družbenega knjigovodstva je lani zavrnila prek 6000 nalogov in skupnem znesku 2 milijardi dinarjev ter tako preprečila nepravilno uporabo sredstev.

Lani je zamudilo rok za predložitev zaključnih računov 20% delovnih organizacij. Lani je bilo zabeleženih 126 gospodarsko kazenskih zadev. Od 59 anketiranih podjetij je direktor samo v dveh zadržal izvršitev sklepov zaradi nezakonitosti!

Pojavov kršenja gospodarskih predpisov, materialnega okoriščenja na razne načine, samovoljnega tolmačenja in izigravanja samoupravnih aktov je precej. Vzroki? Tudi v metodi dela samoupravnih organov so. V nekaterih delovnih organizacijah so samoupravni organi sprejemali sklepe, ki so privilegirali posameznika: visoke nagrade mimo in proti načelom delitve po delu, neupravičeno velika udeležba pri gradnji hiš (denarna sredstva, uporaba strojev, prodaja navidezno odpadnega materiala in podobno).

Za nekatere vodilne kadre so predpisi je nepotrebnosti birokratizem. Toda! V zadnjih letih ni bilo malo primerov, ko so posamezniki skušali zagotoviti na nezakonit način več sredstev delovni organizaciji, neredko »s tihim« pristankom posameznih vodilnih ljudi izven kolektivov. Dogajalo se je, da takšni ljudje ne samo niso nikomu odgovorjali (saj so samo pripomogli k temu, da so se sredstva prelila tja, kjer so bila potrebna), ampak so jih neredko celo proglašali za spretnosti in sposobne gospodarstvenike. Ob tem pa je bilo prezrto, da je potreben le majhen korak in bodo takšni »gospodarstveniki« na podoben način ravnali s sredstvi komunne in delovne organizacije, toda tokrat — na svoj račun.

Razprava o vsebini in metodi dela samoupravnih organov je bila nadvse kritična. In kritična je bila namenoma. Takšna naj bi bila v vsaki delovni organizaciji pred volitvami samoupravnih organov. Kritičen pogled v bližnjo preteklost naj bi med drugim pripomogel k temu, da bi povsod »odpravljali« lastni oportunisti, se izogibali naštetim in še drugim slabostim in se v perspektivi predvsem zavzemali za progresivne odločitve, ki nal pripomorejo k nadaljnji rasti delavskega samoupravljanja.

P. D.

ZAPISEK O GOSPODARJENJU IN OSEBNIH DOHODKIH V SEVNIŠKI KONFEKCIJSKI TOVARNI »LISCA«

KAJ VSE JE PRIKRITO POD PLAŠČEM »POSLOVNE TAJNOSTI«?

Tovarna ženske konfekcije Lisca je doslej v nekaj letih zavidljiv gospodarski razvoj. Iz majhnih obrtnih delavnic, kjer so tri delavke šivale kravate in popravljale nogavice, so v osmih letih z lastnimi sredstvi zgradili tovarno, ki zaposluje z obrati v Zagorju, Krmelju in Brestanici 550 delavk in delavcev. S svojimi kvalitativnimi in okusno izdelanimi kosi najfinjšega ženskega perila so vsi uspehi pridobili tržišče. Na vsakoletnem sejmu mode na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani dobivajo najvišja priznanja za kvaliteto in estetski videz svojih izdelkov; samo letos so dobili tri zlate in eno bronasto kolajno.

Se nekaj velja na začetku povedati. Ves strokovni kader so si vzgajali doma. Večina delavk je mladih, saj je povprečna starost v podjetju 25 let in prihajajo za šivalni stroj tako rekoč iz šolskih klopi. Vsako posebej priučujejo v »trenajnem centru« za delo po tekočem traku. Za dobro organizirano proizvodnjo in večjo produktivnost pa je gotovo premalo, če pozna delavka le eno ali dve žazi dela. Zato so pred kratkim odprli tečaj za specializirane konfekcionarke. Kaj si obetajo od teh kadrov? O tem pove več učni načrt. V njem berem naslednja poglavja: tehnologija šivalnega stroja, osnove krojenja, higien-sko tehnična zaščita, enciklopedija tekstila, zakon o delovnih razmerjih, organizacija proizvodnje, delavsko samoupravlja-

nje, formiranje in delitev celotnega dohodka, čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarski organizaciji. Razen papirnate kvalifikacije se jim poveča še osebni dohodek za 2000 dinarjev.

Zanimalo me je, kakšen je povprečni in kakšen je najnižji osebni dohodek v podjetju. Povprečje je 27.000 din za delavke v proizvodnji, na upravi pa 39 tisoč dinarjev. Najnižji osebni dohodek v proizvodnji je 16.800 dinarjev, na upravi pa 29.000 dinarjev.

Moram reči, da me je to zelo presenetilo. Kako da si podjetje s takšnimi gospodarskimi uspehi ne more zagotoviti višjih osebnih dohodkov, kakšna so potem merila za delitev? In kako, da je delo za pisalno mizo toliko bolj cenjeno in stimulirano kot v proizvodnji, torej tam, kjer se ustvarja uspeh podjetja.

Na to vprašanje mi je odgovoril šef gospodarsko računskega sektorja: »Tako malo zaslužijo le nekvalificirane delavke, ki opravljajo izključno nekvalificirana dela. Takšna delavka ima ali celo nima osnovnošolske izobrazbe in ne more dosegati prvo in drugo leto takšnih rezultatov. To se pa mora nekje poznati.«

Sta predhodna izobrazba in nekvalifikacija res edino merilo za nizke osebne dohodke? Ali ni vsakdo, tudi če ne dela v tekočem traku izven norme, vključen v delovno enoto in je uspeh delovne enote tudi njegov uspeh?

V podjetju so mi namreč povedali, da je osebni dohodek odvisen od individualnega dela, od skupnega uspeha obračunske enote in od gospodarskega uspeha podjetja.

Verjetno bo za nizke osebne dohodke potrebno iskati vzroke drugod; v gradnjo že nekaj let investirajo znatne vsote, torej se morajo znatna sredstva stekati v sklade. Toda, ali se lahko »redijo« skladi v tolikšni meri izključno na račun osebnega standarda delavcev? Ključ za delitev na sklade in osebne dohodke je za »podjetje« baje poslovna tajna. Zato o tem ne bi mogla razpravljati. Vendar so mi na moje vprašanje v podjetju odgovorili: »Naši osebni dohodki ne gredo na račun investicij in skladov. Še vedno smo bili z osebnimi dohodki v povprečju z ostalimi podjetji v naši okolici.«

Kaj porečejo na vse to samoupravni organi? Morda bo dovolj odgovor predsednice centralnega delavskega sveta, ko sva se pomenkovali o delu samoupravnih organov. »Ljudi je težko pripraviti, da bi ostajali še popoldne v tovarni na sejah. Večina jih je iz okolice, nekateri so celo dve uri oddaljeni od tovarne. Mnogo so premalo izobražene, da bi lahko reševale pomembna vprašanja. Ob bilancah se zanesemo na to, kar napiše računovodski sektor.« Najbolj živahno je bilo baje na zadnji seji, ko so razpravljali o »dobičku«, ali naj bi ga dali za sklade ali za osebne dohod-

ke. Izglasovali so — za osebne dohodke. Baje je bilo lani podobno in takrat so »obljubili«, da bo letos drugače... Delitev pa je stvar delovnih enot in odločili so se, da bodo dali več onim, ki najmanj zaslužijo. Ni to nekaj takšnega kot uravnilovka ali morda celo socialna podpora? Ob tem vprašanju imam namreč v mislih 16.800 dinarjev.

Ne vem sicer, kolikšen del proizvodnje soustvarjajo »zunanjje sodelavke«, ker je tudi to baje poslovna tajna. Po naloženih policah v skladišču sodeč, pa tega ni malo. Prav je, da podjetja, ki ne zmorejo v pretesnih prostorih vse proizvodnje, dajo delo na dom (o tem govori več zakon o delu na domu, Ur. list LRS 1961/30). Vendar se sprašujem, kakšna spodbuda je to, če dobi nekdo, ki dela doma s svojim strojem na primer izdelavo kravate 18 dinarjev, za nedežek pa 30 dinarjev?

Delavke, s katerimi sem govorila, mi niso mogle odgovoriti na vrsto vprašanj, ker, preprosto povedano, niso vedele odgovoriti nanje. Morda pa vedo vsaj to, da se izdelki, ki jih proizvajajo, dobro prodajajo in da so lahko z vso pravico ponosne na svoje delo? Ali pa bi se morale o vseh odnosih, uspehih in problemih podjetja med seboj pogovoriti, da bi vedele, zakaj si je zares vredno prizadevati?

IVANKA VRHOVČAK

VEČKRATNA OBREMENITEV

Sindikalne organizacije naj odločneje nasprotujejo vse izrazitejšim težnjam večkratnega obremenjevanja osebnih dohodkov z direktnimi in indirektnimi »obremenitvami« – je bilo sklenjeno na seji predsedstva Republiškega sveta ZSJ za Hrvatsko

V zadnjih letih občine vse bolj razvijajo prakso, da pridobivajo nova sredstva za proračun prek raznih oblik direktnega in indirektnega obremenjevanja osebnih dohodkov. Pri tem ne skrbijo dovolj o gibanju cen, osebnih dohodkov, življenjskih stroškov in o predvidevanjih družbenih planov. Takšna praksa negativno vpliva na gibanje osebnega standarda delavcev in zato je nujno, da organizacije in vodstva sindikatov zavzemajo določene stališče do tega občutljivega vprašanja.

To je bila izhodiščna osnova za razgovor na zadnji seji predsedstva Republiškega sveta ZSJ za Hrvatsko.

V IMENU STANDARDA – PROTI STANDARDU

Razumljivo je, da bodo občani tudi v bodoče, je bilo rečeno na seji, reševali številna vprašanja, ki so v zvezi z izboljšanjem življenjskih pogojev, prek združevanja osebnih sredstev na ravni naselij, krajevnih skupnosti in občin. Toda tu velja izhajati od dejanskega položaja glede življenjskih stroškov in osebnih dohodkov.

Praksa opozarja na vrsto nedoslednosti pri uporabi takšnih načel. Predvsem je treba poudariti, da so občine, ki vztrajno dokazujejo, da za vse večje naloge nimajo ustrezne materialne osnove in se zato najpogostejše naslanjajo na osebne dohodke delavcev kot na dopolnilni vir dohodka. Drugi razlog obremenjevanja osebnih dohodkov je v tem, da so plani na področju negospodarskih investicijskih pogostokrat predimenzionirani, oziroma da teh ni mogoče uresničiti iz rednih sredstev. Takšne obremenitve osebnih dohodkov, ki so po oceni predsedstva posebno izrazite v prvih mesecih letos, pogostokrat ne pospešujejo rasti osebnega standarda občanov, temveč ga nastrotno – zadržujejo.

Če seštejemo vse oblike davčev, ki naravnost ali posredno obremenjujejo osebne dohodke od povečanja davka na maloprodajni promet in uvažanja prispevka na neto osebne dohodke, pa do podražitev komunalnih uslug – izhaja, da povečanje življenjskih stroškov znaša tudi po nekoliko odstotkov. V Zagrebu na primer znaša povečanje izdatkov za štirinastinsko družino v povprečju 7,8 % ali v absolutnem znesku približno 4000 dinarjev. Podobno je tudi v ostalih središčih.

Davek na maloprodajni promet je povečan v vseh komunah. V številnih znaša ta 3 % od neto osebnih dohodkov – v občini Split znaša dopolnilni prispevek 2,86 %, v komunah okraja Karlovac se povprečno tudi prek 3 %. Na Reki so osebni dohodki občanov obremenjeni s prispevkom za šolstvo z 1,19 %. S priporočilom občinske skupščine delovnim organizacijam pa naj bi le-te izločevale iz svojih sredstev 2 % v sklad za stanovanja borcev, 6 % pa za negospodarske investicije. Za občane Zagreba, ki so do sedaj plačevali prispevek v znesku 1 % za šolstvo in za štiri mesece v minulnem letu prav tako po 6 % za zmanjšanje deficita v socialnem zavarovanju, je uveljavljen te dni nov prispevek – 1 % za investicije v zdravstvu.

OSEBNI STANDARD POD MASKO

Na seji je bilo mogoče slišati tudi takšne ugotovitve sindikalnih odbornikov iz šte-

vilnih okrajev: družbeni plani komun in okrajev posvečajo zelo majhno pozornost osebnemu standardu občanov in vsem tistim vprašanjem, ki so z njim v neposredni zvezi. Kadar gre za porast osebnih dohodkov in osebne potrošnje, so planska predvidevanja najmanj popolna, pa tudi negotova. Na zborih volivcev in proizvajalcev (takrat ko so bili v razpravi družbeni plani za letošnje leto) je bilo najmanj razprav o osebnem standardu delovnih ljudi o okvirih, v katerih naj bi se le ta gibal in povečeval v 1964 letu, čeprav je gotovo, da to občane najbolj zanima. Posledica takšnega »zamaskiranega« obnavljanja osebnega standarda je vse manjše splošno zanimanje delovnih ljudi za zbor in dogovore v kolektivih in v občinah. Omenjeno je bilo več primerov, ko je bilo treba zboru volivcev in proizvajalcev nekajkrat preložiti prav zaradi tega, ker ni bilo na njih udeleženi zadostno število občanov.

Značilno je na primer, da družbeni plan Zagreba za 1964 leto predvideva porast osebnih dohodkov za 11 %. Toda ta porast ni zadosten, da bi uresnili s planom predvideno uresničanje realne potrošnje v višini 6 %. Zato, da bi lahko uresnili takšno predvidevanje, bi morali osebni dohodki porasti za več kot 14 %, kar pa spet ni mogoče pričakovati. Če k temu dodamo še dejstvo, da so življenjski stroški za povprečno družino samo v prvih dveh mesecih letos porasli za 7,8 % – tu je že vključena tudi napovedana podražitev mestnega prometa – je jasno, da gre za nerealne planske kalkulacije.

So še drugi pojavi, ki prav tako zamaglujejo dejansko podobo osebnega standarda občanov. Ti se pogostokrat izražajo v teoriji statističnih povprečij, ki so zasnovana na globalnih podatkih in je prav zaradi tega videti včasih vse lažje, kot pa je v resnici.

Na seji so grajali vztrajna prizadevanja nekaterih delov-

nih organizacij, da pod geslom dolgoročne skrbi za gospodarski razvoj in osebni standard spremenijo sanacijske kredite v nove investicije.

Zato da bi bila podoba o realnih osebnih dohodkih čim popolnejša, je potrebno videti, kako se giblje povečanje cen. Težnja njihovega porasta je v prvih mesecih letošnjega leta zelo očitna. Po ocenah predsedstva se sprejemajo sklepi o povečanju cen v številnih primerih precej nalahko, ker je ob tem prezrta potrebna pozornost dejstvu, da bo porast cen negativno vplival na življenjsko raven občanov. Glede tega bi morale, kot je bilo poudarjeno,

Ena lastovka se ne naredi pomladi... FOTO: M. SPAROVEC

NA ROB TEŽKO RAZUMLJIVIM DOGODKOM V »KRANJSKIH OPEKARNAH«

ZAKAJ ŠELE ZDAJ?

Posebna komisija pri republiškem odboru sindikata gradbenih delavcev bo šele raziskala potek dogodkov in vzroke težko razumljivih razmer v »Kranjskih opekarnah«, kjer so nezakonito najprej razrešili, potem pa odslovili iz podjetja predsednika osrednjega delavskega sveta, razpustili obratni delavski svet in sindikalni odbor enote Stražišče ter dopustili številne druge nezakonitosti in napake, kar je samo še poslabšalo že tako ne preveč vzorne notranje odnose v kolektivu.

Objektivna, ali vsaj približno verodostojna podoba o krivdih in odgovornosti tako vodilnih uslužbencev podjetja kot samoupravnih organov, bo torej ugotovljena šele čez čas. Vendar zdaj niti ne gre samo za to, da bi iskali krivca. Važnejše je to, da je skupna seja centralnega delavskega sveta in izvršnega odbora sindikalne podružnice v »Kranjskih opekarnah« razkrila, da odgovornosti in očitkov za te nezakonitosti in tudi neljube dogodke ne kaže naprti samo direktorju, bivšemu sekretarju in morda še komu izmed vodilnih uslužbencev, čeprav je res, da so njihovi medsebojni spori, zlasti spor med direktorjem in se-

kretarjem, odločilno vplivali na razvoj dogodkov.

Lahko je namreč zdaj zatrjevati, da niti člani teh dveh organov niso natančno vedeli, zakaj je bil – na upravi v Kranju, ne na obratu Stražišče – enostavno razpuščen obratni delavski svet, čeprav bi bilo v bistvu treba izpeljati le nadomestne volitve za izpraznjena mesta tistih članov, ki so zapustili podjetje. Ali pa drugi primeri: Predsednika osrednjega delavskega sveta so razrešili ob nadomestnih volitvah za nove člane tega organa. Takrat jim je bilo »pojasnjeno«, da je treba hkrati ponoviti tudi volitve za predsednika! Tak pojasnila je članom samoupravnih organov menda dal bivši sekretar podjetja, razen vseh drugih funkcij tudi sekretar organov samoupravljanja. On zdaj zatrjuje, da je ravnal po navodilih direktorja, ki to seveda zanika. Člani osrednjega delavskega sveta pa – v odsotnosti bivšega sekretarja – ugotavljajo, da do njegovega prihoda v podjetje sploh niso imeli nobenih težav. Pričakovali so, da jim bo pomagal, jim je pa dejansko škodil; povzročil, da za čas njegovega službovanja nimajo nobenih zapisnikov in številne druge dokumentacije, za kar ali ni poskrbel, ali pa jim tega ob odhodu iz podjetja ni predal.

Ob tem, kar je samo po sebi bi zgovorna podoba razmer v »Kranjskih opekarnah«, kaže premisliti zgolj o družbeni odgovornosti samoupravnih organov in političnih organizacij v »Kranjskih opekarnah«. Kako to, da so vsi skupaj, če očitki

sindikalne organizacije zavzemati odločnejša stališča.

Sklenjeno je bilo, da morajo biti ti problemi v prvem planu delovanja sindikalnih vodstev. Občinski sindikalni sveti naj spremljajo in analizirajo gibanje cen in življenjskih stroškov in s svojimi ukrepi vplivajo na politiko organov v komunah. Poudarjeno je bilo, da morajo biti napori občin usmerjeni predvsem na povečanje proizvodnje in produktivnosti v delovnih organizacijah in hkrati s tem na zmanjšanje materialnih stroškov. To mora predstavljati osnovni pogoj za povečanje materialne osnove, za dohodek občin in za porast standarda občanov.

S. M.

ČE SO NASPROTJA MED NAČELI IN NJIHOVO URESNITVIJO PREVELIKA

NOČEMO SONCA ZA OBLAKI

Enajstega februarja letos so v tovarni železniških vozil v Mariboru prenehali z delom za jugoslovanske železnice oziroma železniška transportna podjetja. Preden je prišlo do premirja, je minilo štirinajst burnih dni. Železnica se je namreč posluževala vpliva političnih forumov, kot preizkušene načina posredovanja iz administrativnih časov, ki pa se je tokrat obrnil proti železnici, ki ne razume dovolj ekonomske upravičenosti zahtev tovarne železniških vozil v Mariboru in podobnih tovarnih v Jugoslaviji.

Povod za tak skrajni ukrep tovarne železniških vozil v Mariboru je bil formalno v tem, da železnica ni hotela pristati na zvišanje cen njihovih storitev, ki je v danih razmerah utemeljeno, dejansko pa je to protest zoper neupravičeno pokroviteljstvo železnice, nad tovarnimi, ki so bile nekoč njihove remontne delavnice. Železnica namreč še vedno ohranja s temi svojimi poslovnimi partnerji takšne vzajemne odnose, ki njej zagotavljajo v bistvu vse pravice: v določanju cen, rokov, penalov obsega popravil in izvajalcev popravil oziroma remonta železniških vozil. Na ta način pa je prizadejim delovnim organizacijam onemogočeno programiranje proizvodnje, in kar je še važnejše, industrializacija remonta.

Velike težave pa so s cenami: tovarna železniških vozil v Mariboru bi namreč lahko z uveljavitvijo svojih konceptov gospodarjenja pocenila lastno ceno storitev za železnico, seveda, če bi železnica z njo sodelovala pri razvoju podjetja. V nasprotnem primeru, ko železnica tega neče usvojiti, je izhod samo v povišanju cen storitvam oziroma izločitvi remonta iz proizvodnega programa tovarne. Vse to pa je združeno z velikimi preusmeritvami v proizvodnjo samo novih železniških in cestnih vozil, na kar se je tovarna tudi orientirala, da ne bi tvegala perspektive oziroma eksistence svoje delovne organizacije.

NASPROTJE SE JE ZACELO S SAMOUPRAVLJANJEM

Kakor se čudno sliši, je nastal problem odnosov med tovarnimi železniških vozil in železnico s trenutkom, ko smo uresnili zamisel o samoupravljanju. Tedaj so se namreč te tovarne osamosvojile, vendar so bile še deset let domala v popolni odvisnosti od železnice, ki je pač tako dolgo še ostala centralizirana, ob osamosvojitvi tovarni pa si je zagotovila pri njih ves svoj remont pod takšnimi pogoji, kakršni so njej ustrezali. Ker je v tem času železnica še podaljšala čas uporabe vozil med dvema popraviloma od 12 na 18 mesecev, je s tem spustila zmogljivosti tovarni, hkrati pa jim je tudi znižala ceno normalno, za enako delo kot prej v istem času jim je manj plačala. Tako je gospodarjenje tovarnih železniških vozil utrpelo izgube v gospodarjenju na dveh frontah. Prvič: morali so se potegovati za vsako delo, ki jim ga je dajala železnica, drugič: morali so pristati na vsako ceno, ki jim jo je priznala za to delo. Razen tega pa ni imela železnica nobenih obveznosti tudi v dostavi vozil, ki jih je dajala v popravilo.

Zaradi tega je naenkrat napočila velike količine vozil v tovarno, drugič je delovni organizaciji zopet primanjkovalo dela. To pomeni, da je bil ritem remonta oziroma proizvodnje, če to delo tako imenujemo, povsem neurejen. K vsemu temu pa dodajmo še roke remonov, ki jih je tudi diktirala železnica. Podjetje je plačevalo penale, za katere bi lahko rekli, da so bili v pretežni meri spekulativni način ustvarjanja dohodka železnice. Da bi bila mera zvrhana, pa železnica po vsem tem delovni organizaciji kljub zahtevanim in dobljenim garancijam niti zaupala ni, kajti vsako delo so nadzorovali (to velja še zdaj) posebni inšpektorji, ki so si lahko privoščili reklamacije na licu mesta, kar pomeni, da so bile reklamacije lahko tudi neutemeljene, podjetje pa jih ni moglo odkloniti. Izhod iz takšnega položaja pa je bil samo eden: da se podjetje preusmeri v proizvod-

njo novih vozil in v sodelovanju s podobnimi proizvodnimi organizacijami. V primeru tovarne železniških vozil v Mariboru gre za preusmeritev v proizvodnjo vseh vrst železniških vozil in za kooperacijo v proizvodnji cestnih vozil s tovarno avtomobilov Mariboru.

KLIN SE S KLINOM ZBIJA

Le na ta način, menijo v tovarni, so prišli do tega, da so pogojem železnice zoperstavili svoje pogoje. Saj je vendar železnica doslej nastopala nasproti njim kot monopolist, ki lahko da ali pa ne da delo takšni delovni organizaciji. Z drugimi besedami: železnica je ne samo diktirala razvoj teh tovarnih (dejansko jim je onemogočala) temveč tudi praktično odločala o standardu zaposlenih v teh tovarnah. Pomanjkanje stanovanj za delavce je samo eden izmed rezultatov takega gospodarjenja železnice s formalno samostojnimi gospodarskimi organizacijami.

Po vsem tem je povsem logično, da so se te delovne organizacije poslužile možnosti, ki jim jih dajejo dogovori v njihovih poslovnem združenju »Sinvoc«: dogovorile so se za delitev dela in sicer tako – vsaka tovarna naj bi popravljala le določene serije vozil, katerih druge tovarne ne bi popravljale. Železnica je seveda takoj ugotovila, da gre tu za poskus uveljavitve monopola, na osnovi katerega bi prisili železnico k plačevanju takšnih cen storitvam, kakršne bi diktiralo združenje oziroma podjetja. Toda pri tem ne gre toliko za cene, kolikor za pogoje dela. Saj smo že ugotovili, da tare tovarne železniških vozil problem programiranja proizvodnje. Normalno je, da zahteva vsaka tovarna sklenitev pogodb, vsaj v principu, že konec tekočega leta za drugo leto. Železnica pa nikdar ni bila pripravljena skleniti pogodb prej temveč le pozneje. Lani je sklenila pogodbo s tovarno železniških vozil v Mariboru – tako pa seveda tudi z drugimi – šele avgusta. Letos pa so sklenili pogodbo v tej tovarni – prvi v Jugoslaviji – šele osemnajstega marca in sicer predvsem za potrebe Slovenije, toda to šele po štirinajstodnevni prekinitvi dela za železnico.

To kar želi tovarna železniških vozil v Mariboru in sorodne tovarne, je torej predvsem pravičen ekonomski odnos s železnico, na osnovi katerega si lahko programira delo. Razen tega pa predlaga uvažanje industrijskega načina remonta, ki je možen z uveljavljanjem izmenjalnega sistema remonta.

Prav zaradi tega, ker železnici tak način sodelovanja ni ustrežal, lahko trdimo, da je letos doseženo soglasje samo premirje, ki se bo morda k letu znova razplamtel v spor, če ne bo tovarni ustreženo vsaj toliko, kolikor gre za najnujnejše zadeve njenega bolj naravnega gospodarjenja.

NAPREDEK IZSILJUJE SVOJE PRAVICE

Kot smo rekli v naslovu: Nočemo sonca za oblaki! Moto vsega spora med obema skupinama podjetij je prehudo nesoglasje med načeli samo upravljanja in gospodarjenja in njihovo praktično uresničitvijo. To pa pomeni, da med delovnimi organizacijami ni nasprotij, kajti tako delovne organizacije tovarnih železniških vozil kot delovnih organizacij železniških transportnih podjetij težijo za čim bolj sproščeno ekonomsko upravičenim gospodarjenjem na osnovi vseh pravic in dolžnosti, ki jim jih nalaga samoupravljanje. Tako ene kot druge pa ovira v tem še vedno premalo uresničena decentralizacija na železnici. Oboji si torej vsak po svojih močeh prizadevajo te pravice dobiti iz rok tistih, ki si jih pridružujejo.

Prekinitev dela tovarne železniških vozil za železnico ima torej v bistvu enak značaj kot vse prekinitve dela, o katerih smo že doslej govorili oziroma, ki so bile doslej zapazene. Je pač tako, da si napredek izsiljuje svojo uveljavitev včasih tudi s skrajnimi sredstvi.

VIKTOR ŠIREC

Pred nedeljskim družinskim izletom

FOTO: M. SPAROVEC

Perspektiva je v gospodarjenju...

Analiza gospodarjenja

Mi vsi, kar nas je odraslih v državi, vemo, kako je treba gospodariti. Saj smo vendar gospodarji! Ne verjame? Saj vendar vidite, da nenehno analiziramo gospodarjenje v podjetjih, komunah, na konferencah družbenih organizacij in celo tudi doma. O dohodkih, stroških, rentabilnosti in sploh vseh gospodarskih kazalcih govorimo z enako gotovostjo kot o vremenu. Analiziramo torej gospodarjenje s takšno zanesljivostjo in ročnostjo, kot gospodinja kuha kosilo ali kaj drugega...

Govorim kot znanec Peter! Nič čudnega, saj so to njegove misli. Nalezal sem se njegove teorije o analiziranju gospodarjenja. Toda — on nima samo teorije o analiziranju gospodarjenja, temveč tudi priročnik za analiziranje gospodarjenja. Seveda je ta priročnik njegova poslovna tajnost. V njem so namreč recepti za analiziranje gospodarjenja. Da, natančno tako kot v kakšni kuharski knjigi.

Vprašajte ga: kako naj naredim analizo gospodarjenja? Odgovoril vam bo: to je odvisno od tega, kakšno analizo potrebujete: navadno, razvojenelo, zabeljeno, popoprano... Ne razumete?! Potem sploh ne veste, kako se dela analiza gospodarjenja! Poslušajte! Če hočete narediti takšno analizo gospodarjenja, kakršno potrebujete, potem vzamete najprej vse potrebne številke, od obsega proizvodnje, preko najrazličnejših dohodkov, prispevkov, od dohodkov, stroškov, osnovnih sredstev, števila zaposlenih, števila opravljenih ur, do... Skratka, vse za analiziranje gospodarjenja potrebne številke zberete, jih dobro premešate, pretresete, pregrejete ali prekuhate in po potrebi zabelite, razredčite oziroma razvojenelite, popopravite in tako dalje, in tako dobite ustrezne rezultate analize gospodarjenja.

Ste mogoče predsednik občine, ki je do grla zadolžena z negospodarskimi investicijami in potrebujete denar od podjetij, da bi se z njim rešili dolgov? Če ste, potem potrebujete razvojenelo analizo gospodarjenja. Postopka vam ne bom ponavljal. Osnovni postopek je isti za vse vrste analiz. Dodate še odstotke, indekse, primerjave z drugimi podjetji in komunami in poskrbite za to, da ostane na površju jasno izražena tista karakteristika podjetja, ki je za podjetje najbolj ugodna, da se torej vse ostalo o podjetju izgubi v analizi. Eno podjetje je na primer samo rentabilno, drugo samo ekonomično, tretje... Uspeh je zagotovljen. Iz hvaležnosti, da ste tako analizirali gospodarjenje v komuni, bodo podjetja zbrala še zadnje dinarje in vam jih dala za križje vaše izgube.

Ste direktor podjetja, v katerem je delitev osebnih dohodkov slaba, prav tako organizacija dela, prodaja peša, vi pa želite dopovedati sebi in predvsem občini, da dobro gospodarite. Vi potrebujete »zabeljeno« analizo gospodarjenja. K vsem osnovnim podatkom, ki so potrebni za normalno analizo, dodate še podatke o plafoniranih cenah, če imate prodajne cene določene. Naštetje vse možne podražitve. Prištetje vsako desetinko odstotka večjih prispevkov družbi za nekaj let nazaj. Spregovorite o vseh možnih (predvsem neuresničljivih) investicijah, ki bi vam omogočile večanje produktivnosti. Ne pozabite na posledice dosedanjih vlaganj. In sploh — analizo zabelite z vsem, kar vam je na razpolago. Tako dokazete, da je vaše slabo gospodarjenje celo boljše od gospodarjenja drugih podjetnejših delovnih organizacij.

Neko društvo potrebuje dotacije. Kako naj analizira gospodarjenje? Tako, da dokaže, da vse tiste analize v občini, ki trdijo, da podjetje ali več podjetij slabo gospodarja, ne držijo. Zainteresirana podjetja bodo za takšno analizo društvu nadejale hvaležna in — dotacija je zagotovljena! To pa je popoprana analiza gospodarjenja.

In tega je seveda še več. Podjetje, ki je pred likvidacijo oziroma integracijo, lahko dokazuje, da za tak svoj položaj sploh ni krivo. Dokazuje pač, da v analizi, ki navaja nasprotno, niso zajeti podatki o znižanju življenjskih stroškov, vpliv revalorizacije, amortizacije, vpliv prehoda na obračun dohodka po plačani realizaciji in še marsikakšen podoben vpliv, na katerega niso mogli vplivati. Važno pa je, seveda, da o svojih notranjih rezervah in slabostih ne govori.

Vprašajte Petra, v čem je skrivnost njegovega načina analiziranja gospodarjenja. Rekel vam bo, da to sploh ni skrivnost, temveč vic! »Vic uspeha je v prepričljivosti takih analiz! Mar ni javna tajnost, da smo pri nas vsi dovzetni za prepričevanje.« In če analiza ne prepriča? »Nič zato: na napakah se učimo! Bomo pa znova analizirali gospodarjenje. Saj vendar živimo od analiz gospodarjenja.«

P. s.: To je samo analiza analiziranja gospodarjenja — tudi po Petrovem receptu.

Objektivni vzroki

V stanovanjski skupnosti »Lepi vrt« so zgradili stanovanja na ključ in ključce razdelili stanovalcem, ki so bili celih dvanajst mesecev navdušeni nad svojimi novimi, modernimi domovi. Trinajsti mesec pa je bil deževen in — skozi strehe, ki so bile ravne, je začelo kapljati. Gospodinje so pograbile najbližje posode in začele loviti vanje vsiljivo deževnico. Hišni sveti so sklicali seje, stanovanjska skupnost pa je imenovala komisijo in ji naročila, naj poišče krivca, ki je za tako stanje odgovoren. Upala je namreč, da ji bo uspelo popraviti hiše, čeprav nima, tako kot tudi hišni svet, denarja za to.

Po vsestranskem premisleku se je komisija napotila k arhitektu.

»Z ozirom na dejstvo, da so projekti vaše delo...« je spregovoril predsednik komisije in pojasnil vzrok svojega prihoda.

»Obžalujem,« je odgovoril arhitekt. »Upoštovati sem moral urbanistične načrte. V imenu lepote mesta...«

Objektivno so torej vzrok težav stanovalcev — urbanisti. »Kaj pa imajo ideje opraviti z gradnjo hiše?« so bili urbanisti ogorčeni. »Stanovanja vendar ne delamo iz idej, temveč iz opeke, cementa in drugega gradbenega materiala. Sicer pa imate garancijo gradbenega podjetja.

Tovariši iz komisije stanovanjske skupnosti so se opravičili in odšli v gradbeno podjetje.

»Garancijo smo res dali, to-

da kaj moremo, če pa je ožračje nasičeno s plini iz kemičnih tovarni za mestom,« je vzdihnil direktor gradbenega podjetja. »Mi smo vam pokrili hiše z debelejšo pločevino, kot je bilo v načrtih, pa je, kot pravite, že vsa razjedena. Vprašajte v tovarni, zakaj puščajo v zrak toliko nevarnih plinov.«

V kemični tovarni so jim pokazali najrazličnejše naprave, ki preprečujejo uhajanje večine plinov iz izparin.

»Več ne moremo storiti,« so dejali. »Saj nimamo nobenega vpliva na vreme. To je delovno področje meteorologov. Če bi lahko usmerjali zračne tokove, bi to rade volje storili.«

Komisija se je odpravila še k meteorologom.

»Veste kaj vam svetujemo,« so se oglašili meteorologi, ko so slišali zgodbo stanovanjske skupnosti. »Nabavite si dežnike. Drugih sredstev za obrambo pred padavinami ne poznamo.«

Komisija je poročala o svojih izsledkih stanovanjski skupnosti, ta pa je njene ugotovitve sporočila hišnim svetom in ti stanovalcem. Potem so bili v štirindvajsetih urah razprodani vsi dežniki, sončniki in podobne naprave v vsem mestu.

Ni pa še minil en sam dan, ko so ugotovili, da tudi dežniki puščajo.

Stanovanjska skupnost je imenovala novo komisijo, ki je ugotovila, da je nečak glavnega meteorologa zastopnik tovarne dežnikov. V tovarnah pa so zvedeli, da je tkanina, iz katere delajo dežnike, premehljiva iz objektivnih vzrokov, če ne verjamejo, naj kar vprašajo v tekstilnih tovarnah.

Ali bo komisija svoje delo kdaj končala, ni znano. Ker pa so si že doslej nabrali dovolj objektivnih vzrokov, so si iz objektivnega vzroka najeli kredit za popravilo hiš.

Zdaj upajo, da bo družba vse te objektivne vzroke upoštevala in jim dolg zbrisala.

Osebni dohodki

Do nedavnega so bili v komuni »Brezdno« zelo zaskrbljeni nad dejstvom, da je treba osebne dohodke povečati na 25.000 dinarjev mesečno. Ekonomisti so izjavili, da tega ni mogoče storiti drugače kot gospodarsko. To pa pomeni, da osebnih dohodkov ni mogoče zvišati naenkrat. Seveda je zaradi tega nastal politični problem. Ekonomisti so sicer prepričevali, da je to linija in da je torej treba akcijo podpreti, toda zaman. Delavci pa so seveda zopet po svoje negodovali in očitali ekonomistom, da jim odjedajo kruh.

Polemika bi se nemara nadaljevala, in kdo ve, kakšen bi bil njen konec, če se ne bi vmešal knjigovodja Stefek in dokazal, da zvišanje osebnih

dohodkov sploh ni ekonomski, temveč knjigovodsko tehnični problem, oziroma vprašanje — knjigovodske spretnosti. Takoj v začetku je poudaril, da je pač treba sinhronizirati osebne dohodke s cenami in te z družbenimi dajatvami. Zato namreč, ker je nenormalno, da bi se dvigale samo cene ali samo stroški ali pa oboje, ne pa tudi osebni dohodki.

»Dejstvo je,« je poudaril, »da imamo dovolj sredstev v skladu osebnih dohodkov za še večje povišanje osebnih dohodkov, če je treba. Zakaj potem takem ne bi zvišali osebnih dohodkov? Mar zaradi tega, ker plačujemo od osebnih dohodkov delavcev družbi prispevke? Zakaj pa ne bi teh prispevkov plačevali iz stroškov podjetja? V tem primeru bi dobila družba od nas svoje delavci pa bodo imeli večje osebne dohodke in sklad osebnih dohodkov bo ostal nespremenjen. Se več! Sploh nam ne bo treba ustvarjati več dohodka, kot trdijo ekonomisti, ki se na knjigovodstvo sploh ne razumejo!

Res je, da bodo potem stroški podjetja nekoliko večji. Toda — kaj storiti! Mi bomo za toliko povišali prodajne cene in stvar bo v redu. Nič ne bo prizadet, ne družba, ne podjetje in tudi delavci ne, saj bodo dobili višje osebne dohodke. Celo znatno višje kot pa bo zvišanje cen, ker je dinar v stroških desetkrat več vreden kot pa v dohodku, ki ostane podjetju.«

Delavci so bili s knjigovodjo nadej zadovoljni, saj je rešil problem njihovih osebnih dohodkov, kot bi mignil, predstavnik komune pa prav tako, kajti tovariš Stefek je prepričal politični problem, ki so ga skuhati črnogledi ekonomisti, katerih vpliv je — tudi to je

dokazal knjigovodja Stefek — destruktiven.

Naslednjega dne je delavski svet sklenil knjigovodji Stefeku zvišati osebne dohodke, ekonomistom pa odpovedati službo.

»Razvoj našega gospodarstva je na ravni, ki zahteva višjo stopnjo razvoja, zato smo se odločili za skrajšanje delovnega časa,« je pojasnjeval predsednik občinske skupščine odbornikom. »Da bi nam akcija čim bolj uspela, smo predpisali formule za analiziranje pogojev za skrajšanje delavnika. — Tako smo vso zadevo poenostavili in s tem omogočili delovnim organizacijam v najkrajšem času skrajšati delavnika.«

Potem jim je pripovedoval, kako so se tega dela lotili v biroju za lepoto narave. Tamkaj so namreč vsi vodilni uslužbenci delali analizo za skrajšanje delavnika več kot šest tednov. To je analiza, ki so jo potem na občini še daj časa pregledovali, preden so predložili predlog biroja

Skrajšanje delavnika

za skrajšanje delavnika skupščini.

»Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je to prva taka analiza ne samo v občini, temveč tudi v republiki!« je poudaril predsednik in pojasnil, da noben drug biro, ustanova ali zavod še ni storil ničesar za prehod na skrajšani delavnik.

Tudi na tej seji so s ponosom razkazovali analizo biroja za lepoto narave. Zakaj pa tudi ne, saj je bila napisana na najfinjšem papirju posebnega formata, s pisalnim strojem, ki ima ležee črke in — vezana je bila v usnje, na katerem je bil vtisnjen grb socialistične republike. Skratka: odlična, vzorna, najlepša analiza, kar jih je doslej kdo v komuni naredil.

Po vsem tem so si odborniki komaj upali kaj pripomniti. Odbornik Zdravko pa se je vendarle opogumil in vprašal:

»Kaj pa pravzaprav dela ta biro?«

Predsednik se je rahlo zmedel, potem pa zaprosil predstavnika podjetja, naj kar sam odgovori.

Predstavnika biroja je pojasnil, da delajo načrte za olepšanje narave, in sicer na osnovi študij prav takšnih birojev v tujini. Svetujejo vsem, ki se zanimajo za lepoto narave, kako naj si to lepoto ustvarijo, seveda po njihovih načrtih in za te svoje usluge izstavljajo račune podjetjem, krajevnim skupnostim, komunam in hišnim svetom.

Potem je predstavnik biroja razložil, kako so prišli do rezultatov, ki so jim omogočili prehod na skrajšani delavnik in na primer nekaj formul znova preračunal. Ker je stresal številke kot iz rokava, so bili odborniki od njegovega predavanja tako prevzeti, da niti podvomili niso v utemeljenost analize — razen odbornika Branka, ki pa je vselej veljal za malce čudaškega in počasnega v dojemanju.

»Meni pa vse to skukaj še vedno ni jasno,« je povedal in pogumno p enesel posmehljive pogled tovarišev, med katerimi je stal. »Povejte mi, prosim, z besedami na najbolj enostaven način, kaj ste konkretno storili za skrajšanje delavnika?«

»Konkretno?!« se je popraskal predstavnik podjetja po pleši. »Konkretno smo prepovedali med uradnim časom opravljati honorarna dela.«

(Nadaljevanje s 1. strani)

iz leta v leto čedalje večji pospešek.

Izven vsakega dvoma je družbeno-ekonomski učinek, ki bi ga imela politika polne zaposlitve. Ta politika bi se posebej izboljšala pogoje za zadovoljevanje neposrednih potreb družine.

Predvsem bi pocenili delovno mesto in s tem razbremenili gospodarstvo, ki ga visoke izvangospodarske investicije zavirajo v rasti. Dosegli bi, da bi se razmeroma zožila fronta izvangospodarskih investicij, kar bi konec koncev prispevalo k temu, da bi bolj zadovoljevali potrebe po stanovanjih in po drugih objektih družbenega standarda že urbaniziranega prebivalstva oziroma tistih zaposlenih, ki so že dalj časa v delovnem razmerju. Glede na veliki vpliv življenjskih razmer na proizvodnost zaposlenih bi to nedvomno prispevalo k višji ravni proizvodnosti.

Polna zaposlitev, ki zajema tudi vključitev žensk v delovni proces, razširja materialno bazo družine in bistveno izboljšuje strukturo osebne potrošnje. Višji osebni dohodki izboljšujejo strukturo življenjskih stroškov družin in strukturo prehrane. Analize o gibanju življenjskih stroškov družin in družinskih proračunov kažejo, da obstaja tesna zveza med tema činiteljema. Z večjimi dohodki družine se spreminja struktura prehrane, zmanjšujejo se množine manj kvalitetne na račun boljše hrane.

Po drugi strani se z zvišanjem osebnih dohodkov v družinskem proračunu naglo zmanjšuje delež stroškov za osnovne življenjske potrebe (prehrana, obleka, obutev in stanarina), zvišuje pa se delež izdatkov, ki zares pomenijo višjo življenjsko raven (nakup opreme za gospodinjstvo, storitve raznih servisov, stroški za oddih itd.), to pa zagotavlja višjo kulturno in strokovno raven proizvajalcev. Prej smo ugotovili, da je intenzivno zaposlovanje družinskih članov — razen naraščanja proizvodnosti — eden prvih pogojev za večje dohodke družine. Hkrati so višji dohodki pogoj za to, da se nekvificirano delo v gospodinjstvu ekonomizira z večanjem finančnih možnosti za plačevanje ekonomskih uslug, za nakup gospodinskih strojev, možnosti plačevanja servisnih uslug itd.

Ze sploščata smo rekli, da je zvišanje družinskega proračuna samo ena izmed oblik zadovoljevanja potreb v gospodinjstvih; drugi, zelo pomemben vidik pa je vloga družbenega činitelja.

Osnovno materialno bazo mora družba ustvariti s tem, da podpira tudi graditev stanovanj, da gradi ustanove za vzgojo in zaščito otrok ter obrate družbene prehrane, servise, pralnice in likalnice, da podpira razvoj konfekcije itd. Element, pomemben za kar najboljše zadovoljevanje potreb, je tudi funkcionalnost teh objektov. Za fizično razbremenitev družinskih članov in za smotno uporabo časa je velikega pomena tudi vprašanje, ali je njihovo stanovanje optimalno postavljeno z urbanističnega vidika. Važno je namreč, ali sta blizu trg in šola, ali so prometne zveze dobre, ali je stanovanje grajeno tako, da omogoča smotno opravljanje domačih del. Polna zaposlitev družine in vključevanje žene v proizvodni proces zahtevata, da njen čas cenimo mnogo bolj kot doslej, da njena opravila v hiši v čim širšem obsegu prevzame družba, s tem da jih mehanizira.

Kadar se zaposli mati, je nujno zagotoviti varstvo otrok. Skrb za otroke, tako za predšolske kakor za šolarje, ne sme biti prepuščena samo staršem, marveč mora družba razvijati osnove in oblike skrbi za otroke, kar je predvsem naloga in dolžnost komune.

Razen tega prinaša polna zaposlitev vprašanje družbenega opravljanja osnovnih eksistenčnih gospodinskih del, kot je prehrana družinskih članov, delovanje uslužnostnih servisov, pralnice itd.

DRUŽBENA POMOČ DRUŽINI PRIHAJA NAJPRED PREK KOMUNE

Pri urejanju teh vprašanj moramo postaviti družino v ustrezen družbeno-ekonomski prostor in jo materialno povezati s tistimi entotami, ki so ji najbližje. Sodimo, da je komuna tisti družbeno-ekonomski prostor, v katerem naj se uskladijo materialne možnosti družbe in kjer je treba obravnavati družino in gospodinjstvo kot skupek interesov proizvajalcev in potrošnikov. Tu in v krajevnih skupnostih je treba skladno uporabljati sredstva komune, gospodarskih organizacij in občanov z namenom, da bi s ti-

SKRB ZA SODOBNEJŠE ZADOVOLJEVANJE POTREB DRUŽINE IN GOSPODINJSTVA

stim, kar je na razpolago, zagotovili delovni družini največjo možno pomoč. Takšna orientacija bi omogočila pravilno planiranje zmogljivosti, izbiro in realizacijo objektov, ki zadovoljujejo najbolj aktualne potrebe delovnih ljudi v skladu z njihovimi možnostmi, ter optimalno izkoriščenost sedanjih in bodočih kapacitet. Na novem področju je nujno potrebno študijsko poglobljeno delo, ki zajema planiranje in programsko določanje potreb, realno predvidevanje sedanjih in bodočih kapacitet ter možnosti za finansiranje in kreditiranje. Statistični podatki kažejo, da ustanove in objekti družbenega standarda s svojimi zmogljivostmi niti približno ne ustrezajo dejanskim potrebam delovnih ljudi in družin, hkrati pa niti tiste kapacitete, ki jih imamo, niso izkoriščene v celoti. Vemo, da ustanove, ki so namenjene dnevnemu bivanju otrok, niso povsem zasedene, in sicer zato ne, ker so drage.

Mnogi servisi krajevnih skupnosti delajo usluge pretežno gospodarskim organizacijam, čeprav so bili ustanovljeni izključno z namenom, da bi zadovoljevali potrebe družine in gospodinjstva. Uslužnostne obrtne delavnice in organizacije se pogosto spreminjajo v proizvodne organizacije, s čimer se odmikajo od svojega prvotnega smotra in namena. S tem izgubljajo del učinka še tiste male vloge na tem področju.

Pomanjkljivosti pogosto izvirajo iz dejstva, ker v mnogih statutih komun niso podrobneje opredeljeni mesto, vloga in način poslovanja družbenih služb (potrebe niso usklajene z možnostmi, ni učinkovitega programa, ni določen način finansiranja). Dodati je treba tudi nedoločenost v občinskih planih. Če ti niso konkretni — pogosto je z njimi tako — to mora negativno vplivati na urejanje te problematike. Zato je treba vnesti v sedemletne planske komunalne dolgoročne programe za razvoj teh služb, v letnih planih pa natančno opredeliti njihove naloge.

Iz vsega tega izhaja, da je vloga komune kot organizatorja, usklajevalca in usmerjevalca politike družbenih služb — torej vloga objektivne družbene sile — izrednega pomena. Kljub temu moramo poudariti, da bi mogle delovne organizacije izdatneje sodelovati v prizadevanju za izboljšanje življenjskih razmer družin. Sedanji statistični podatki in ankete o porabi sredstev v skladih za skupno potrošnjo v delovnih organizacijah kažejo, da imamo znatne neizkoriščene možnosti za odvajanje sredstev v ta namen.

Kratek povzetek: z večjimi denarnimi sredstvi komune in delovnih organizacij, z bolj smotno uporabo sredstev, z boljšo usklajenostjo družbenih organov, s kratkoročnimi in z dolgoročnimi programi na ravni komune, z učinkovitim finansiranjem, s formiranjem skladov (v komuni) za varstvo otrok, kakor tudi v dolgoročnejšim kreditiranjem bi mogli doseči boljše rezultate pri ustvarjanju in širjenju materialne osnove za kritje potreb družine in gospodinjstva.

Razen tega moramo poudariti pomembno vlogo subjektivnih sil, ki so bile doslej premalo angažirane ob teh vprašanjih. Dejstvo je, da se sindikati, zlasti še sindikalne podružnice in občinski sindikalni sveti v minulem obdobju niso dovolj odločno in dovolj aktivno zavzemali za to, da bi vsebovali programi delovnih organizacij in komun več konkretnih rešitev. Prav tako se niso dovolj zavzemali za to, da bi komune pomagale delovnim organizacijam pri reševanju nekaterih problemov.

Z namenom, da bi dobili boljši pregled nad problematiko in, da bi pravilneje določili smer, v kateri bomo reševali

probleme v zvezi s potrebami družine in gospodinjstva, posebej opozarjamo na tri najvažnejše probleme: na zaščito in varstvo otrok, na družbeno prehrano in na gospodinske servise.

SKRB ZA ZAŠČITO OTROK

Skrb za zaščito, varstvo otrok in za njihov razvoj je eden najbolj nujnih problemov na tem področju. Sedanje stanje ni zadovoljivo. Zelo zaostajamo za potrebami in za družbenim razvojem. Ker je to eden centralnih družbenih problemov, mora družba bolj kot doslej skrbeti za varstvo otrok, zlasti še otrok iz družin, katerih matere so zapostvene.

Če analiziramo povprečno višino družinskega proračuna celo v družinah, katerih oboje roditelja sta zaposlena, moramo ugotoviti, da ta sredstva ne zadostajo, da bi bilo za otroke poskrbljeno tako, kakor bi moralo biti. Otroški dodatek je zdaj zgolj ena izmed oblik neposredne pomoči družini z otroki. Za razliko od časov, v katerih smo ga uvedli, zdaj že izgublja del svojega pomena. Z razvojem nagrajevanja po delu bo njegov pomen čedalje manjši.

Opozoriti pa je treba še na drugo obliko uporabe družbenih sredstev, namenjenih za varstvo otrok. Gre za razvoj tistih dejavnosti, ki skrbijo za otroke izven družine, in za delno kritje funkcionalnih stroškov.

Nujno potrebno bi bilo, da bi v otroških ustanovah in v šolah pokrivali večji del stroškov kot doslej na ta način, da bi angažirali večja sredstva skupnosti — komun. To lahko dosežemo le z večjimi vlogami v splošno potrošnjo.

Neposreden ekonomski učinek je v možnostih, da se mati vključi v proizvodni proces. Sodobna družba ne more mimo dejstva, da je zaposlenih čedalje več žensk in da je tempo vključevanja ženske delovne sile hitrejši kot vključevanje mo-

gotoviti življenjske pogoje v skladu z njenimi potrebami.

Povedali smo že, da mora družba oziroma komuna zagotoviti večja sredstva kot doslej za delno kritje funkcionalnih stroškov ustanov, ki skrbijo in varujejo otroke.

V tej zvezi velja omeniti nekaj možnosti, ki zagotavljajo večjo učinkovitost teh vlog. V čim cenejše objekte za otroke. Cena objektov med drugim določa višino stroškov za vzdrževanje.

Važno je, v kolikšnem obsegu bodo te otroške ustanove in igrišča prilagojene svojemu namenu. Upoštevati je treba sedanje in bodoče potrebe, posebej misliti na ustanove, v katerih prebijejo otroci ves dan, in posebej na tiste, v katerih so samo za čas, ko je mati na delu. Razen tega je treba misliti tudi na prostore, v katerih bi se mogli zbirati vsi otroci določene stanovanjske skupnosti.

Prav tako je treba še preizkusiti, kaj doslej uveljavljati različne oblike varstva predšolskih in šolskih otrok (zabavne, rekreacijske, tehnične in ostale organizacije), ki jih že poznamo v praksi. Takšne organizacije dopolnjujejo program osnovne šole, vzgajajo predšolske otroke in hkrati pomagajo družini.

Osnovna šola naj postane — v praksi so že taka prizadevanja — središče dejavnosti, katere cilj je zaščita in varstvo otrok. Podpreti je treba orientacijo, da se kolikor le mogoče zmanjša število dnevnih izmen v osnovnih šolah. Potem bodo mogle šole — razen svojih glavnih nalog — prevzemati varstvo otrok v prostem času, torej tudi takrat, ko so starši na delu.

Praksa opozarja na to, da je treba več vlagati v internate in študentske domove v centrih s strokovnimi in z visokimi šolami. Pomanjkanje internatov in domov je pogosta ovira, zaradi katere delavske družine ne morejo poslati svojih otrok v

lajo manjše število obrokov, ker imajo skromno mehanizacijo in zaradi tega zaposlujejo veliko število delavcev.

Načeloma bi torej moralo biti poslovanje prehranskega obrata organizirano na splošnih gospodarskih principih, kar pomeni, da potrošniki v celoti plačajo ceno hrane. Komuna naj s svojimi instrumenti in z dolgoročnejšimi krediti olajša ustanavljanje in delo obratov za družbeno prehrano, se pravi, s to svojo politiko naj omogoči ugodne cene.

Posebej je treba obravnavati prehrano na delovnem mestu. Sodimo, da bi šli predaleč, če bi se spuščali v natevanje rezultatov raziskav o neposrednem vplivu prehrane med delom na proizvodnost. Takšnih podatkov je dovolj, zbrali so jih znani raziskovalni zavodi po svetu in pri nas. Računi in statistične raziskave so enotne, skladne v tem, da se je z uvedbo obrokov na delovnem mestu krivilja proizvodnosti vzpela navzgor. In obratno, nastopil je zastoj v proizvodnosti tistih delavcev, ki med delovnim časom bodisi niso jedli, bodisi so uživali hrano slabe kakovosti. Prav nobenega dvoma ni, da je rentabilno za gospodarsko organizacijo, če v celoti ali pa vsaj delno plačuje stroške za to prehrano.

Pripravljanje hrane na industrijski ali polindustrijski način — povpraševanje po tako pripravljeni hrani bolj ali manj narašča tako v gospodarstvih kakor v večjih potrošniških entotah (delovne organizacije, šole, internati in otroške ustanove) naj postane — vse kaže na to — osnovna perspektivna orientacija naše živilske industrije. Proces modernizacije živilske industrije in pripravljanja sodobnih živil se je že začel. Vendar pa se zdi, da bi bilo treba spričo velikega povpraševanja na trgu še bolj pospešiti te investicije ter s krediti spodbujati koristne zamisli živilske industrije in gostinskih delov-

povečala družinska proračunska sredstva, ustvarila več možnosti za kritje stroškov za razne usluge. Družina je materialno bolj in bolj sposobna poravnati ceno v takšnih servisih, ki edini lahko zagotovijo kvalitetno storitev, če poslujejo po ekonomskih načelih. Toda mnogi sedanji servisi, ki nimajo prave materialne baze ter morajo poslovati z zastarelo, drobno obrtno opremo in imajo majhne zmogljivosti, slab kader in neurejen položaj, ne morejo zagotoviti kvalitetnih proizvodov in storitev. Vse, kar smo že povedali o obratih družbene prehrane, se nanaša tudi na servise in na druge obrate (pralnice, likalnice itd.). Rešitev je mogoče najti predvsem v tem, da investiramo v moderne, velike obrate, ki bodo poslovali kvalitetno ter bodo imeli ustrezne ekonomske cene in si bodo že s tem zagotovili rentabilnost.

Ko postavljamo servise v normalne ekonomske okvire in potrebe, naj opozorimo tudi na pomanjkljivosti v ureditvi teh dejavnosti. Z ureditvijo te problematike bi se odprla jasnejša perspektiva tako za razvoj servisnih dejavnosti kakor za njihovo vlogo pri zadovoljevanju potreb potrošnikov. Malo takšnih rešitev so iskali v okviru komun, malo so jih iskale krajevne skupnosti kot organizirane enote potrošnikov. Najboljše ste so se te akcije zaključevale s tem, da so v krajevni skupnosti ustanovili servise, ki niso bili integralni del širšega razvojnega programa za to področje v komuni.

Če govorimo o tehnični pomoči družini, o različnih popravilih v hiši ipd., naj omenimo zelo koristno misel, da bi v pomoč potrošnikom vključili ljudsko tehniko in podobne organizacije. Čutiti je potrebo po izdatnejšem tehničnem izobraževanju občanov, tako mladine kakor tudi starejših. Življenje zahteva od sodobnega človeka čedalje več sposobnosti in spretnosti pri ravnanju z raznimi aparati in tehničnimi pripomočki.

V sodelovanju s krajevnimi skupnostmi in z delovnimi organizacijami bo morala komuna študijsko poglobljeno, načrtno oblikovati program služb, namenjenih varstvu otrok, ter servisov, družbene prehrane itd. V nasprotnem primeru bo zaradi zaostajanja v potrošnji začela zaostajati tudi na gospodarskem področju. S splošno politiko sistema delitve dohodka je treba zagotoviti ustrezno naraščanje družbenih sredstev, namenjenih zadovoljevanju teh potreb, kajti to terja sedanja razvojna stopnja. Z zadovoljevanjem teh neposrednih življenjskih potreb bomo družini in gospodinjstvu izboljšali življenjsko raven, s čimer bomo dosegli enega osnovnih ciljev socializma.

V tem prizadevanju družbenih organov — komun, krajevnih skupnosti, delovnih organizacij — za izboljšanje življenjskih razmer naše delovne družine je sodelovanje sindikalnih organizacij še posebej pomembno. S tem nečemo trditi, da sindikalne podružnice in sindikalni sveti doslej niso storili ničesar za hitrejšo reševanje teh problemov. Vendar pa je treba kritično oceniti dosedanje napore in ugotoviti, da so si sindikalne organizacije doslej premalo prizadevale na tem področju. Poudariti moramo tudi, da se je dejavnost sindikatov pri reševanju teh problemov omejevala na delovne organizacije, le malo pa je bilo sodelovanja s komunami, da bi dosegli kar najboljše rezultate.

Temeljna orientacija za delo sindikalnih organizacij na tem področju je v tesnem sodelovanju z vsemi družbenimi organi. Sindikalne organizacije lahko dajejo sugestije za izboljševanje življenjskih razmer družine, lahko pa si tudi več prizadejajo pri uresničevanju plačnega programa za razvoj družbenih služb v komuni.

ške delovne sile. Prav tako ne smemo pozabiti na dejstvo, da je v nekaterih industrijskih središčih med zaposlenimi ženskami 40 do 50 odstotkov mater. Če mati nima kam spraviti otroka v varstvo, se težko zaposli, če pa je zaposlena, ta nenehna skrb zmanjšuje njeno prizadevanje pri delu. V vsej državi imamo 1037 ustanov za dnevno bivanje otrok. Te ustanove lahko sprejmejo 1,33 odstotka skupnega števila otrok do 15. leta starosti, kar je absolutno premalo. Če je mati hkrati tudi delavka, proizvajalka, mora družba misliti na to, da jo razbremenijo in da ji odvzame skrb za otroke. Z izdatnejšimi sredstvi za varstvo otrok blažimo negativne posledice neenakega položaja staršev. Načelo delitve dohodka po delu je edino pravilno in edino mogoče na sedanjih stopnjah našega družbeno-ekonomskega razvoja. Vendar pa sedimo, da ima socialistična skupnost nalogo, mladi generaciji, ki bo dalje gradila našo socialistično družbo, čimprej za-

šole. Prav zato, ker domovi nimajo zadostnih zmogljivosti, se dogaja, da skuša družina, ki se odloči, da bo šolala svoje otroke, doseči preselitev v mesto. Tako narašča pritisk na stanovanja v mestih in na delovna mesta v njih.

DRUŽBENA PREHRANA

Ker narašča število zaposlenih v družini, se mora dalje razvijati tudi družbena prehrana. Zlasti glede modernih restavracij s samopostrežbo je družbena prehrana razen zaščite in varstva otrok eno izmed področij, na katerih so kapacitete najmanj usklajene s potrebami. Zato je treba povedati, da bomo morali več vlagati v družbeno prehrano. Restavracije je družbene prehrane, moderne in na primernih krajih, lahko zagotavljajo hrano, ki bo pestra in poceni.

Takšni objekti poslujejo rentabilno — za razliko od manjših obratov zaprtega tipa, ki morajo biti nerentabilni, ker priprav-

nih organizacij. Komuna in družba bosta na področju prehrane izkazali družini največjo pomoč, če bosta omogočili, da se bo lahko delovni človek hranil izven doma. V tem je uspešni in naglo reševanje problema prehrane.

Primerna cena prehrane v takšnih obratih je po eni strani rezultat sodobne organizacije teh obratov, po drugi pa sad pomoči komune, ki razvija in podpira takšno rešitev. Poudariti je treba problem rokov za plačilo kreditov, ki jih najame bodisi komuna, bodisi delovna organizacija za razvoj objektov družbene prehrane. Kreditov v ta namen zadnje čase ali sploh ni, ali so zelo majhni, ali pa se dobijo na zelo kratek rok.

RAZNI SERVISI ZA POMOČ DRUŽINI

Prav tako se ni urejeno vprašanje uslug in storitev raznih uslužnostnih servisov. Ko smo govorili o politiki polne zaposlitve, smo ugotovili, da bi polna zaposlitev, s katero bi se

VPRAŠANJE NI ZASTAVLJENO SAMO DELOVNI ORGANIZACIJI LITOSTROJA

ALI JE PRAVICA VSEH NADARJENIH OTROK IN MLADINE DO IZOBRAŽEVANJA ENAKA?

Oktober 1962. leta je delavski svet Litostroja dokončno potrdil Pravilnik o kreditiranju izobraževanja. Pravilnik je nastal na pobudo komisije delavskega sveta za izobraževanje, k njemu so dali svoje pripombe tudi obratni delavski sveti. Tako je zelo zajeten in nadroben pravilnik o kreditiranju izobraževanja po obsežni razpravi v samoupravnih organizacijah »stopil v življenje« te gospodarske organizacije.

Naj mi bo dovoljen majhen uvod. Menim, da lahko bralec tako bolje razume, zakaj zastavljam nekatere dileme in zvezi z zgoraj omenjenim samoupravnim aktom Litostroja.

V zadnjih mesecih zelo mnogo razpravljamo in tudi pišemo o štipendiranju in kreditiranju študija, o življenjskih in delovnih pogojih študentov, o gospodarskih nalogah, ki terjajo mnogo kvalitetnega strokovnega kadra.

Predvsem ugotavljamo, da od leta 1959 naprej dinamika štipendiranja peša. Da smo imeli tega leta 36,5 % štipendistov med študenti, v naslednjih dveh letih pa se absolutno število štipendistov sicer še dviga, toda odstotek študentov, ki imajo štipendije, že stagnira in obstane na 37,1 %. V lanskem šolskem letu je število štipendij padlo v absolutnem in relativnem številu, odstotek štipendistov študentov se je znižal na 35,3 %. Letos pa je padel celo na komaj 33,7 %.

OSNOVNI VZROK ZA TAKO NAZADOVANJE ŠTEVILA ŠTIPENDIJ JE VSEKAKOR V TEM, DA DELOVNE ORGANIZACIJE SE VSE PREMALO PERSPEKTIVNO NAČRTUJEJO SVOJE JUTRISNJE KADROVSKE POTREBE. ŠTIPENDIRANJE SE VEDNO NI POSTALO OSNOVNO GIBALO SMOTRNE GOSPODARSKO-KADROVSKE POLITIKE DELOVNIH ORGANIZACIJ. Kreditiranje študija, ki se je pri nas tudi že začelo razvijati, čeprav še v skromnih razmerjih in s skromnimi sredstvi, seveda ne more zamenjati štipendiranja v celoti. Njegov smisel je v tem, da v prepletanju s štipendiranjem dodatno stimulira študij. VSEKAKOR PA KREDITIRANJE NE SME IN NE MORE ZAMENJATI ŠTIPENDIRANJA KOT TEMELJNE POMOCI ŠTUDENTOM. JE LAHKO LE DOPOLNILNA, DODATNA POMOC ŠTUDENTOM.

Navedeni podatki in omenjena stališča, ki sem jih navedla, so bili predmet in rezultat razprave tudi v Odboru za kulturo in prosveto Republiškega zbora Skupščine SRS. Poleg tega pa je ta skupščinski organ sprejel tudi sklep, da bo opozoril Republiški zbor na to, da so današnje štipendije v glavnem izredno nizke in jih bodo morali tisti, ki jih dajejo, kar najhitreje prilagoditi povišanim življenjskim stroškom. Poleg tega pa bo opozoril, DA PRAVICA NADARJENIH OTROK IN MLADINE DO IZOBRAŽEVANJA NI VEDNO ENAKA, KAR VZBUJA SEVEDA UPRAVIČENO KRITIKO MLADINE IN RAZLIČNE KOMENTARJE.

Zakaj zgolj kreditiranje

Če upoštevamo stališče, da naj bo štipendiranje osnovno gospodarsko-kadrovsko gibalno, stališče, da le štipendijski sistem lahko predstavlja v naši družbi temeljno osnovo za pomoč tistim, ki študirajo, a kreditiranje ima le dodatno, stimulativno vlogo, potem se ob prebiranju pravilnika o kreditiranju izobraževanja v Litostroju vsiljujejo naslednje ugotovitve:

Delovni organizaciji Litostroja ne bi mogli očitati (obratno!), da ni že pred leti perspektivno ocenila materialno pomoč, ki jo daje mladim in odraslim za študij, kot gibalno svoje gospodarske in kadrovske perspektivne politike. Toda dejstvo, ki ga izvem iz prehodnih določb njegovega Pravilnika o kreditiranju izobraževanja, da namreč od sprejetja tega samoupravnega akta nihče več od te delovne organizacije ne more prejeti štipendije na osnovi nove pogodbe (veljavne so ostale le pogodbe, sklenjene pred sprejetjem pravilnika o kreditiranju izobraževanja), to dejstvo seveda ne vpliva ugodno in spodbujajoče. Morda so imeli v Litostroju slabe izkušnje s štipendisti, morda so presodili, da je kreditiranje izobraževanja zanje pač najbolj ekonomično, morda je tu še kak drug razlog. Toda dejstvo, da naša družba vendarle ni do kraja ekonomizirala pravico do študija, marveč zasleduje le tisti smiselni ekonomski element, ki pomeni gospodarsko-kadrovsko iniciativo delovne organizacije in odgovornost študenta do nje, vez med interesentom za kader in ti-

stim, ki želi študirati, to dejstvo še ne pomeni, da ta družba sodi, naj vsak, ki hoče študirati, to svojo željo in pravico jutri plača sam iz lastnega žepa. Ne, tako vendarle ne kaže misliti, zato tudi pravimo, da kreditiranje izobraževanja ne more biti prvi in edini materialni temelj študija, marveč le stimulativno dopolnilo za študij ob štipendijskim sistemom. Tudi večji ali manjši odpisi dela glavnic pri boljšem ali slabšem študijskem uspehu (kar je samo po sebi sicer zelo dobro), namreč vendarle še vedno postavlja vse tiste študente, n. pr., ki imajo pogodbo z delovno organizacijo Litostroja, v primeri z ostalimi študenti-štipendisti v neenakopraven položaj.

Ne bi se spuščala dlje. Delovna organizacija Litostroja bo morala sama ponovno pretehtati, ali lahko ostane le pri kreditiranju izobraževanja, ali bo morata tu vendarle storiti neki nov korak, »korak nazaj« k tistemu, kar je nekdo že osvojila.

Prednost pri kreditiranju

Toda pustimo štipendije tokrat ob strani. Tisto, kar je vzbudilo pozornost v Pravilniku o kreditiranju izobraževanja v Litostroju (in o čemer je bilo v tisku doslej tudi že nekaj napisanega), to je poglavje pravilnika, ki govori o tem, kdo ima prednost pri kreditiranju.

Ko namreč pravilnik zelo dobro opiše namen, način in obseg kreditiranja, v poglavju o pogojih navaja tudi prednosti pri kreditiranju.

Absolutno prednost pri natečaju za kreditiranje izobraževanja imajo otroci padlih borcev NOV in žrtev fašističnega nasilja, otroci vojni in delovnih invalidov, vojni invalidi, žrtve fašizma in protiljudskih režimov, udeleženci NOB, delovni invalidi tega podjetja in osebe, ki zaradi družbenega dela niso mogle dokončati šolanja ter socialno ogroženi kandidati. Če to določilo, ki je zelo prav, da je zapisano v pravilniku, pustimo ob strani, pa so nadaljnje prednosti razvrščene takole:

Prvo mesto ima izpopolnjevanje in izobraževanje v strokah, za katere se čuti v podjetju posebna potreba in ki so glede na splošno stanje kadrov v gospodarstvu kritični. Takoj druga prednost pri kreditiranju izobraževanja se priznava članom delovnega kolektiva tega podjetja, ki se odlikujejo na delovnem mestu in imajo zmožnosti za strokovno izpopolnjevanje in šolanje (določilo, ki ga lahko edinole pozdravimo, saj je le malo delovnih organizacij, ki bi lastnim zaposlenim odpirale take možnosti). Takoj za njimi pa se navaja prednost za kreditiranje izobraževanja otrok članov delovnega kolektiva, ki imajo dober uspeh pri šolanju oziroma kažejo sposobnosti za strokovno izobraževanje v neposrednem interesu podjetja. Sele njim slede na četrtem mestu osebe (katerekoli in od koderkoli, pripisala S. G.), ki kažejo odlični ali prav dober uspeh pri šolanju in pri katerih je podana verjetnost, da bo podjetje imelo od njih koristi s stališča napredka proizvodnje, izboljšanja poslovanja in dviga strokovne ravni kadrov. In končno so na petem mestu še osebe, ki kažejo dober uspeh pri šolanju, a nimajo ekonomskih pogojev za nadaljnje strokovno usposabljanje.

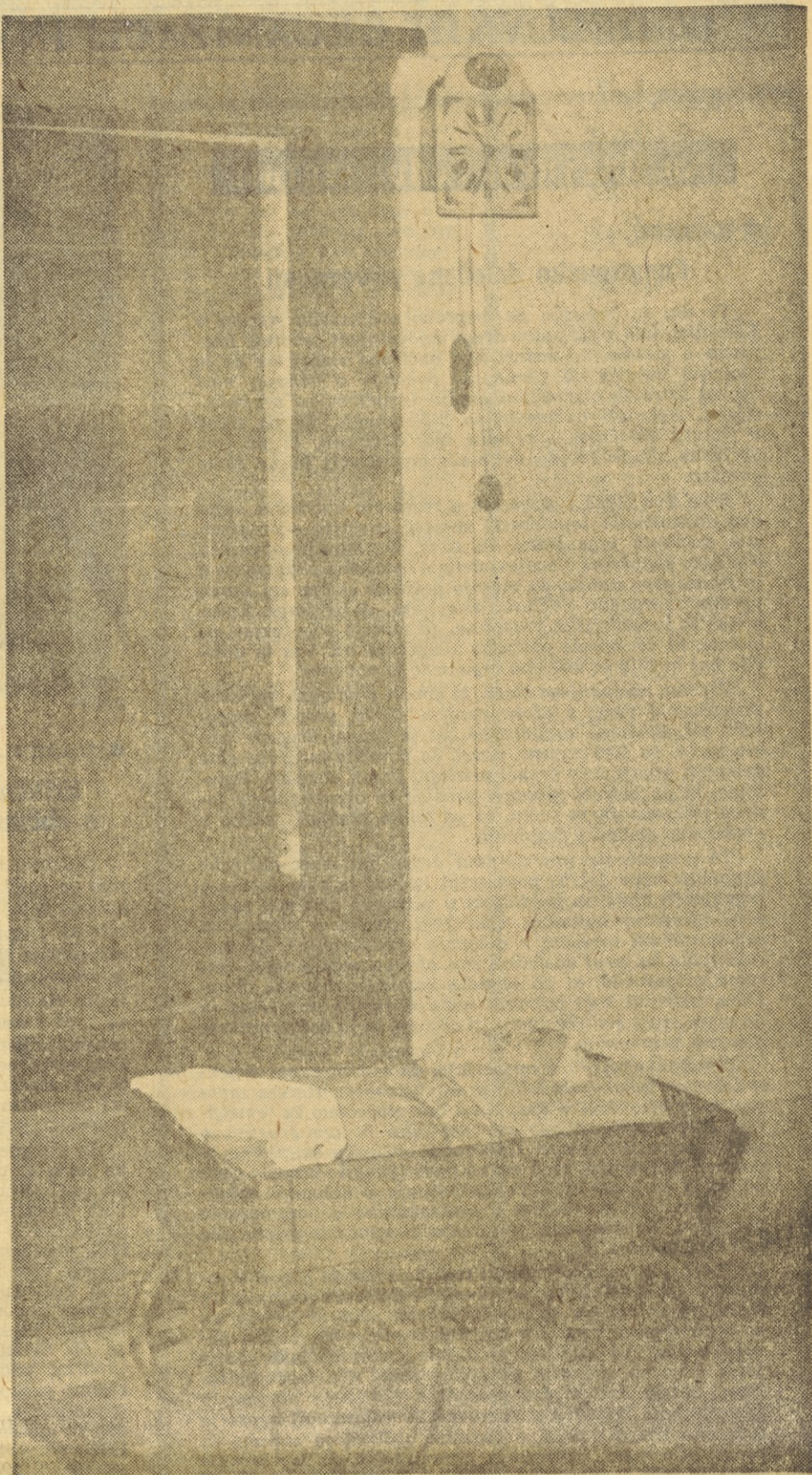
Vprašanje

Ne da bi še kaj citirala, si ob teh prednostnih kriterijih postavim vprašanje: Kaj je navedlo v Litostroju zastavljavce pravilnika o kreditiranju izobraževanja do tega, da so otrokom članov svojega delovnega kolektiva dali prednost pred mladino od koderkoli? (»Domači« naj imajo dober uspeh pri šolanju, drugi »od koderkoli« odlični ali prav dober! Zakaj dva kriterija? »Domači« naj kažejo sposobnost za strokovno izobraževanje v neposrednem interesu podjetja, pri drugih naj bo podana verjetnost, da bo podjetje od njih imelo koristi s stališča napredka proizvodnje, izboljšanja poslovanja in dviga strokovne ravni kadra. Zakaj dva kriterija? Pomisliti ob tem na privilegij »domačih«, ni tako neutemeljeno.

Sicer pa ni treba kaj dosti razmišljati o teh dveh določilih, ko se ti vsili vprašanje, zakaj učni uspeh pri otrokih članov delovnega kolektiva ni formuliran prav tako ostro kot pri drugih? In drugič: Zakaj pri ostalih osebah izven podjetja (ali izven družinskih krogov članov podjetja) tolikšno sklicevanje na koristnost za podjetje (ko pri prvih ne!), ko vendar delovna organizacija le kreditira in ne štipendira, ko je predvideno delno odpisovanje kredita le ob dobrem učnem uspehu, ko pogodba veže kreditirance vsaj na dve efektivni leti dela v tej delovni organizaciji, ko ob prekinjenju pogodbi materialne posledice nosi kreditirane sam? Za podjetje tako rekoč rizika ni!

Skratka, razliko v kriterijih je čutiti, čeprav je odgovorov na ta »zakaj« verjetno lahko več.

V Ljudski skupščini sem nekajkrat poslušala zahtevo, da morajo biti pravice do študija za vse resnično nadarjene otroke in mladino enake. To smo tudi sicer že marsikje slišali in marsikdaj zapisali kot načelo naše socialistične družbe, ki mora vedno znati pra-

Čas se je ustavil

Foto: Milan Sparovec

vilno ovrednotiti človekovo delo, prizadevnost, nadarjenost. Toda zdi se, kot da se kar naprej sklicujemo na neko imaginarno družbo, ne družbo nas samih, nas vseh, ki moramo potemtakem sami uresničevati pravico nadarjenih otrok do študija.

To načelo se v praksi namreč mnogokrat tako ali drugače obide. Včasih ga kršimo, ker ne znamo podirati plov med delovnimi organizacijami, komunam, okraj. Ali pa ga obidem tako, da kljub vsej javnosti razpisov in demokratičnosti izbora kandidatov, mnogokrat prej dobi štipendijo ali krediti nekdo, ki ga pozna, pozna njegovega očeta, morda kot dobrega delavca (toda jabolko lahko pade tudi daleč od drevesa), ali pozna očca nekoga, ki mu priporoči sina ali hči in tako morda zopet »med enako uspešnimi učenci« vendarle z gotovostjo dobi štipendijo ali kredit prav njegov otrok itd. Vse te »kriterije« prav vsi zelo dobro poznamo in se jim ob televizijskem zaslonu tudi mnogokrat nasmejimo, kadar jih na svoj repertoar vzame naš znani Kralj. (Seveda moram posebej poudariti, da v zvezi s tem člankom govorim o takih deformacijah le kot o možnostih!)

Stanovanje, ali delovna tradicija, ali....?

Ne bi hotela delovni organizaciji Litostroja, komisiji za izobraževanje njegovega delavskega sveta prav ničesar podtikati. Preprosto razmišljam o teh dveh nelogičnih določilih 7. člena njihovega pravilnika o kreditiranju izobraževanja.

Ali je bil povod takemu določilu po svoje logična ugotovitev samoupravnih organov, da po letih študija sin člana njihovega delovnega kolektiva ob nastopu delovnega razmerja ne bo takoj potreboval oziroma zahteval stanovanja, saj bo za silo lahko še nekaj časa stanoval doma? Ali pa so morda utemeljevali to določilo kot tisto, ki naj razvija delovno tradicijo?

Vsekakor nočem v prvi vrsti pomisliti, da so si delavci (mislim vse člane kolektiva Litostroja) na tak način predvsem sami sebi hoteli zvišati svoj osebnostni in družinski dohodek (kajti v bistvu prav to tako določilo tudi omogoča). Lahko kdo ugovarja, da gre za presežno

vrednost, ki jo je ustvaril delavec Litostroja sam, naj torej od nje tudi neposredno nekaj ima, čez čas pa bo imela od tega koristi, tudi njegova delovna organizacija. Seveda bi se s takim tolmačenjem lahko strinjali le, če bi oba, otrok člana delovnega kolektiva in kdorkoli izven delovne organizacije, kandidirala pod istimi pogoji učnega uspeha za kreditiranje izobraževanja.

Ostane nam torej kot možen vzrok za tako določilo še delovna tradicija.

Če pogledamo vsaj nekaj desetletij nazaj, kako je nastajala industrijska delovna tradicija, v čem je bila njena zgodovinsko-socialna determinanta (ne obrtna tradicija, ki se je prenašala z deda na očeta in vnuka), vemo, da je nastajala prav zato, ker v nekem npr. rudarskem, železarskem ali tekstilnem središču v delavski družini največkrat ni bilo denarja za šole in kar je bil oče, je moralo biti dovolj dobro tudi za sina. Industrijska tradicija pa zato ni bila tradicija družine, temveč tradicija krajev z oznako, te ali one industrije. Težko pa je verjetno zagovarjati industrijsko tradicijo v mestu kot je Ljubljana, v Litostroju, ki ima »pred nosom vse šole« in ki je poleg tega še zelo mlada gospodarska organizacija. Se težje bi seveda govorili o neki delovni tradiciji, kadar gre za kreditiranje študija, ki ne pomeni osnovno stroko delovne organizacije (npr. kovinsko), marveč kreditiranje študija drugih poklicev, npr. prava, ekonomije itd. Morda so tu neki poklici izjemni, npr. psiholog, sociolog, zdravnik, socialni delavec, za katere sicer ni toliko pomembna delovna tradicija, kot tradicija okolja, v katerem se nekdo zaposli, mentalitete, poklicnih pogojev in navad, kar je morda sinu zaposlenega očeta v neki taki delovni organizaciji lahko mnogo bližje, kot nekemu, ki bo tja prišel iz drugega delovnega in socialnega okolja. Morda je nekaj nesnice tudi na tem, da oče otroku lahko približa ali priljubi neki poklic, vendarle kadar gre za strokovno-tehnični poklic, ki ga bodo čez leta opravljali mladi, je treba vedeti, da se bodo le-ti verjetno znašli pred mnogimi novimi izsledki znanosti v tehnološkem postopku, kar jih bo v nekem smislu odtujevalo delovni tradiciji.

Daljšje razmišljanje o tem poglavju pravilnika o kreditiranju izobraževanja v Litostroju je ostalo brez odgovorov. Morda bodo odgovore lahko dali sami člani delovne organizacije Litostroja. Zastavila pa sem jih zaradi tega, ker ni to edini primer, ki vzbuja pomisleke, da pri nas vendarle vsaj nadarjena mladina z dobrim učnim uspehom še zdaleč nima enakih pogojev za študij. To nam očita mladina sama in še marsikdo drug, ki zato dvomi v to, da bo samoupravljanje doprineslo k humanizaciji odnosov med ljudmi.

SONJA GAŠPERŠIČ

Na dnevnem redu: statuti

• KAMNIK:

Enostransko določene obveznosti

Te dni je komisija za pripravo občinskega statuta v Kamniku dala v razpravo drugi izpopolnjeni osnutek. Razprava o statutu na zadnji seji občinske skupščine se je zadržala najdlje ob členih, ki govorijo o odnosih med občino oziroma občinskimi organi in delovnimi organizacijami. Nekateri odborniki so bili mnenja, da bo treba v statutu določene opredeliti tudi dolžnosti, ki jih ima občinska skupščina do delovnih organizacij in ne samo obratno.

Prva dva člena v poglavju o razmerju občinskih organov do delovnih organizacij namreč govorita o obveznostih delovnih organizacij, in sicer, da morajo obveščati občinsko skupščino o svojem delu, o splošnem ekonomskem in finančnem stanju, da morajo pošiljati sklepe sej samoupravnih organov občinski skupščini, dalje letne proizvodne in investicijske programe, da morajo odgovarjati na ankete, ki jih izvede občinska skupščina itd. Vsa ta določila naj bi bila za delovno organizacijo obvezna.

Vsebinsko naslednjega člena, ki govori o nalogah občinske skupščine v zvezi z odobravanjem aktov, poročil, priporočil itd. delovnih organizacij, pa je precej drugače formulirano. Ta člen namreč pravi, da poročila in druge akte delovnih organizacij prouči pristojni organ občinske skupščine, ki po potrebi pripravi predlog za obravnavanje zadeve pri pristojnem svetu, ta pa lahko predloži zadevo v obravnavo občinski skupščini.

To pomeni, da niti upravni organ niti svet občinske skupščine nista dolžna posamezne zadeve in akte delovnih organizacij obvezno predlagati v razpravo občinski skupščini. Medtem naslednji člen spet govori o obveznosti samoupravnih organov v delovnih organizacijah, da morajo takoj na prvi naslednji seji obravnavati mnenje oziroma priporočilo, ki ga je dala komisija občinske skupščine, ustreznosti svet oziroma sama občinska skupščina in da mora svoje stališče sporočiti organu, ki je dal to mnenje oziroma priporočilo.

Dosedanje razprave opozarjajo, da samoupravni organi v delovnih kolektivih želijo prek občinskega statuta zagotoviti, da bi občinska skupščina, bolj podrobno in temeljiteje spremljala njihovo problematiko in temu ustrežno tudi sprejemala sklepe. Odborniki občinske skupščine bi namreč morali biti pred vsako pomembnejšo odločitvijo s področja gospodarjenja in upravljanja v delovnih kolektivih temeljito seznanjeni s problematiko v posameznem kolektivu, na katerega se nanaša posamezno priporočilo oziroma mnenje.

Posebej bo kazalo proučiti tudi določilo, ki govori o samostojnosti kolektivov komunalnih delovnih organizacij. Nekatera določila v občinskem statutu namreč kažejo, da so samoupravni organi v teh kolektivih v mnogočem povsem odvisni od odločitev pristojnih svetov občinske skupščine oziroma občinske skupščine same. Na možnost takega, včasih zelo togega poseganja občinskih organov v samostojnost kolektivov komunalnih delovnih organizacij opozarja tudi eno izmed določil v osnutku občinskega statuta, ki pravi: »Če meni komunalna organizacija, da izvrševanje smernic krši samoupravne pravice delovne skupnosti, ali da bi zaradi neekonomskih cen zašla v težak finančni položaj, lahko v 15 dneh po prejemu smernic vložijo ugovor pri občinski skupščini.«

Poglavje o razmerju delovnih organizacij do občinske skupščine in njenih organov v osnutku statuta kamniške občine je zaključeno z določilom, da »občinska skupščina lahko zagotovi sredstva za sanacijo delovne organizacije le v primerih, če je le-ta zašla v težave zaradi objektivnih okoliščin in če je občina zainteresirana za njen nadaljnji obstoj.« V tem določilu bi vsekakor kazalo podrobneje obravnavati, kaj se v takih primerih smatra za objektivno okoliščino in kakšne so obveznosti občinske skupščine v primeru likvidacije delovne organizacije do kolektiva.

-lj

• RIBNICA-KOČEVJE:

Statuta v razpravi

Te dni razpravljajo občani občin Kočevje in Ribnica o osnutku občinskega statuta. To je pravzaprav zadnja razprava o statutu, kajti o osnutku so občani že doslej razpravljali na številnih sestankih. Statuta pa sta bila nastanjena tudi v toliko izvodih, da je dobila sleherna družina svojega.

Posebna novost v osnutku statuta občine Kočevje je anketa. Glede ankete je rečeno, da jo občina razpiše za vse območje ali za posamezne dele občine, kadar hoče izvedeti ali ugotoviti mnenje občanov ali zbrati podatke o važnejših vprašanjih.

Tudi v taki pralnici z »zdrženimi močmi« lahko lepo operemo perilo
FOTO: M. SPAROVEC

• TOLMIN

Kritična razprava o občinskem statutu

Občinski sindikalni svet Tolmin je pred dnevi sklical razširjeno sejo, na kateri so udeleženci razpravljali o osnutku občinskega statuta. Razprava se je predvsem omejila na tista določila statuta, ki urejajo odnose med komuno in delovnimi organizacijami. V dosedanjih razpravah so bila ta poglavja dokaj zapostavljena, čeprav je pri posameznih členih predvsem potrebna poglobljena razprava.

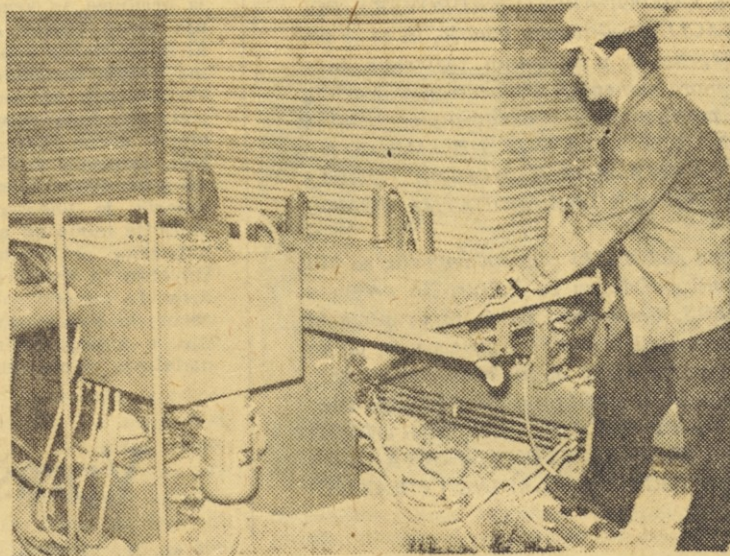
Iz posameznih členov osnutka statuta, tako je bilo rečeno na seji, je mogoče razbrati, da vodi kreditno politiko občinska skupščina v skladu z interesi širše družbene skupnosti ter da določa vire in sredstva delovnim organizacijam prek družbenega plana in drugih instrumentov. Po mnenju predsedstva je ob takšnih formulacijah o kreditni politiki izločen neposredni proizvajalec - delovna organizacija in tudi banka. Tu gre za splošno investicijsko politiko in razširjeno reprodukcijo. Po ukinitvi investicijskih skladov je to predvsem zadeva delovnih organizacij in banke. Razumljivo je, da občinska skupščina usklajuje to politiko s priporočili glede vlaganja in da je delovnim organizacijam dolžna dajati garancije, vendar to ne pomeni, da ima lahko izključne pravice odločanja o investiranju. Če bi bilo tako, potem bi to pomenilo zožitev pristojnih samoupravnih organov.

Takšno enostranost glede obveznosti pa je mogoče opaziti tudi v nekaterih drugih členih, recimo v poglavjih, ki govorijo o razmerjih med občinskimi organi in organi delovnih organizacij. Za to poglavje oziroma za posamezne člene je značilno, da so obravnavane le dolžnosti delovnih organizacij do občinskih organov, ne pa tudi obratno. Dolžnosti občinskih organov bi bile lahko recimo obravnavane kot pomoč strokovnih služb občinske skupščine pri reševanju raznih problemov v delovnih organizacijah, pomoč pri urejanju kadrovskih in drugih vprašanj, proučevanju tržišča, spremljanju, gibanju realnega standarda itd.

Prigovor so doživeli tudi členi, ki govorijo o ukinjanju, ustanavljanju delovnih organizacij, in sicer tako, ker niso dovolj jasne formulacije. 40. člen statuta daje recimo občinski skupščini pravico predlagati delovnim organizacijam združenje. To, je bilo rečeno na seji, je prav. Vendar bi bilo potrebno hkrati zapisati, da so nile integracijskih procesov predvsem in neposredno proizvajalci in samoupravni organi. Drugače je treba formulirati člen, ki govori o pravici delovne organizacije do pomoči iz sklada skupnih rezerv, če zaide v gospodarske težave. Jasno je, potrebno razčleniti, kdaj, v kakšnih primerih, kajti po sedanjih formulacijah bi bili lahko takšne pomoči deležni tudi tisti, ki slabo gospodarijo.

Seveda bo potrebno obračunati tudi s tisto skrajnostjo, ko sodijo v delovnih organizacijah, da je njihova naloga samo organizirati proizvodnjo, da pa je urejanje stanovanjskih, kadrovskih in solskih problemov, otroškega varstva itd., izključno zadeva in dolžnost komune.

Skratka, po vsestranski razpravi bo mogoče dopolniti statut tolminske občine in bodo tako ustrezneje oblikovani odnosi med komuno in delovnimi organizacijami.

V tovarni »INLES« v Ribnici so dobili nov avtomat za izdelavo utorov za nasadila in ključavnice. Novi stroj je najsodobnejši in lahko opravlja osem različnih delovnih operacij.
FOTO: MILAN SPAROVEC

• PTUJ

Združitev Tekstilne tovarne in Strojnih delavnic

Konec februarja sta delavska sveta tekstilne tovarne in »Strojnih delavnic« v Ptuj sprejela sklep o priključitvi Tekstilne tovarne k »Strojnim delavnicam«. S tem je bil rešen problem kolektiva bivše Tekstilne tovarne, ki je bil že nekaj let v gospodarskih težavah. Neprodane zaloge so se kopičile, kolektiv se ni mogel uspešno vključiti v tržišče. K vsemu temu je pripomoglo tudi občutno pomanjkanje strokovnega kadra.

Tekstilna tovarna v Ptuj je zaposlovala 209 delavcev in bivši tekstilni delavci se bodo težko prekalificirali v kovinsko stroko in ostale panoge. Okrog 70 delavcev bodo prevzele »Strojne delavnice«, ostali pa naj bi se zaposlili v raznih ostalih podjetjih: »Elektrokovinar«, »TAP«, »Perutnina« in opekarna Sabjak. Tekstilna tovarna v Ptuj je 1960. leta rekonstruirala tovarno in ima dovolj prostorov za razširitev »Strojnih delavnic«.

Upamo, da se bodo bivši tekstilci vživel v nov kolektiv in nov način dela.

-cc-

• POSTOJNA

Letos za 17 % večji izvoz

Računajo, da bo letos v postojnski občini bruto produkt večji za 14 odstotkov. Pri tem naj bi imela največ deleža rast proizvodnje v industriji, kmetijstvu in gostinstvu. Računajo, da bo produktivnost dela porasla za naslednjih 6,4 odstotka.

Za letos je predviden tudi velik porast izvoza. Delovni kotiv naj bi izvozil za 1,9 milijarde deviznih dinarjev raznih proizvodov, kar je v primeri z lanskim letom za 17 odstotkov več. Samo perutninarstvo Kras bo povečalo svoj izvoz za 55 odstotkov, vrednost izvoza izdelkov podjetja Javor Pivka pa bo naraslo za 10,7 odstotka.

Predvidevajo, da se bo dotok deviznih sredstev iz turizma prav tako močno povečal. Upravičena so pričakovanja, da bo na področju postojnske občine dotok deviz večji za eno petino in naj bi znašal okoli 800 milijonov deviznih dinarjev.

(ra)

7 dni v sindikatih

KOPER — Občinski sindikalni svet v Kopru je v soboto povabil na razgovor poslance Skupščine SR Slovenije, ki so bili izvoljeni na območju občine. Sindikalni svet je dal iniciativo za ta razgovor z namenom, da bi se s poslanci pomenili o oblikah medsebojnega informiranja in širšega konzultiranja zainteresiranih družbenih faktorjev o zadevah, ki jih bodo obravnavali v skupščini in njenih odborih.

Mnenje vseh prisotnih je bilo, da je še boljše sodelovanje poslancev z delovnimi kolektivi, društvi, sindikatom, SZDL itd. dejansko potrebno. Zaradi premajhnega sodelovanja je zlasti v zborih delovnih skupnosti republikanske skupščine premalo čutili prenašanje neposredne problematike iz delovnih organizacij, dalje je opazna premajhna iniciativa poslancev, premajhno koriščenje institucije vprašanih itd.

Ob zaključku razgovora so se prisotni dogovorili za oblike medsebojnega informiranja in sodelovanja poslancev zlasti z delovnimi kolektivi. Seveda takšno sodelovanje ne pomeni, da bi moral poslanec postati enostavno glasnik komune, ali kakšnih lokalističnih interesov, pač pa, da je potrebno zaradi boljše informiranosti poslancev o neposredni problematiki delovnih ljudi, o rezultatih uresničevanja predpisov in priporočil skupščine itd.

RADGONA — Sindikalne organizacije delavcev na področju radgonske občine, se te dni pripravljajo na redne letne konference. Tam, kjer so že imeli letne konference sindikalnih organizacij, so bile razprave izredno živahne. Udeleženci so predvsem kritično obravnavali delo izvršnih odborov v minulem letu. Aktivnost sindikata je bila ob vrsti pomembnih akcij zadovoljiva, manj prizadevnosti pa je bilo čutili tako v dosedanjem delu izvršnih odborov kot tudi v razpravah na letnih konferencah glede nagrajevanja.

Na posameznih letnih konferencah so udeleženci precej razpravljali tudi o informiranosti članstva, oziroma članov delovnih kolektivov o gospodarjenju, dalje so razpravljali o odnosih znotraj delovnih kolektivov. Odnosi niso vselej najboljše, informiranost je pomanjkljiva. To je čutili predvsem v tistih delovnih organizacijah, kjer imajo formirane delovne enote.

Zanimivo je, da so udeleženci razprave opozarjali na slabosti glede izobraževanja doslej in zahtevali, da je potrebno posvetiti več pozornosti izobraževalnemu delu.

Glede na to, da bodo v najkrajšem času volite organov samoupravljanja, so udeleženci razpravljali o metodi dela samoupravnih organov, o kadrovskih vprašanjih ter se zavzemali za to, da bi bili v samoupravnih organih izvoljeni res najboljši, vsestransko razgledani delavci.

S.

• IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV

ZELEZAR

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE

Naši medsebojni odnosi

Glede svobode v diskusijah in razpravah pa si moramo biti na jasnem, da ni mogoče nekoga, ki se — upoštevajoč program ZK in ustavo — ne strinja z neko konkretno rešitvijo, že proglasiti za nasilca zaostalih in reakcionarnih tendenc. (Miha Marinko, VI. razširjena seja CK ZKS)

V poglavjih osnutka statuta, ki je bil dan v javno razpravo, zasledimo tudi nekaj besed o medsebojnih odnosih. Eno najpomembnejših področij življenja v našem kolektivu je zajeto v nekaj skromnih stavkih, kar vsekakor ni zadovoljivo, že zaradi tega ne, ker je tudi v drugih poglavjih osnutka prav malo

govora o tem. Menim, da je treba v širši javni razpravi dati poseben poudarek našim medsebojnim odnosom, saj poznamo, da ravno na tem področju stanje ni posebno razveseljujoče.

Za tako veliko družino, kot je kolektiv naše železarne, nastopijo tudi velike težave, kadar se hočemo medsebojno spoznati in razumeti, da bi tako drug za drugim bolje sodelovali. Prepletajo se sestavine našega osebnega in skupnega življenja, saj se človek z osebnimi motivi vključuje v skupno življenje in delo. Zato je naloga podjetja, da teži k razvijanju takih medosebnih odnosov v okviru splošnih socialističnih odnosov, ki slijejo na načelih tovarištva, solidarnosti, medsebojne pomoči in sodelovanja, čuta odgovornosti, spoštovanja osebnosti itd. Naj to ne izzveni kot fraza, čeprav se ob takih besedah radi pomilovalno nasmehujemo, ker nas motijo postranske stvari duha. Imamo tudi besedo humanizem, vendar tudi ta plava v družbi ostalih besed, ki jih govorimo, ko grabimo materialne dobrine. Kdor pa danes govori še o rečeh človekove morale,

vesti, o rečeh, ki so poleg kategorij: ne kradi, ne želi si družbenega blaga, naj se pripravijo na verjetnost, da bo v družbi osmešen in zaznamovan kot pripadnik katere od religij in s tem reakcionar. Hočem povedati to, da boljši odnosi med ljudmi ne bodo nastali sami po sebi, pa tudi ne s povečano količino materialnih dobrin, temveč moramo upoštevati izreden vpliv, ki ga ima in bo imelo na kakovost naših novih medsebojnih odnosov prav delavsko samoupravljanje. Zato ne bi prav nič škodilo, če bi v statut vnesli še kake druge kategorije.

Znano je, da lahko življenjske razmere v podjetju in izven njega močno vplivajo na to, koliko si ljudje zaupamo. Medsebojno zaupanje pa je vselej povezano z vprašanjem iskrenosti. Neiskrenost v odnosih je zato prvi znak, da se med ljudmi ruši zaupanje. Od česa pa sta tedaj odvisna medsebojno zaupanje in iskrenost? Odgovor lahko iščemo in najdemo predvsem v življenjskih osnovah ljudi in v njihovi osebni morali, v osebni poštenju. Poskušajmo te misli povezati s konkretnimi primeri iz našega življenja.

Pomemben vir za to so lahko ugotovitve, ki so jih povedali naši vodilni možje na gospodarsko-politični konferenci v lanskem letu, katere sklicanje so spodbudili ali povzročili »ne-ljubi nam dogodki«.

Rečeno je bilo: »Vpliv kritičarstva in socializma tujih ljudi je nadvladal vpliv zdravih ljudi s trezno presojo.« Ali smemo odnose tako poenostavljati? Kot da sta med nami dve kategoriji ljudi: absolutno negativna, ki nosi vse reakcionarne tendence preteklosti in ki že načelno vedno nastopa proti našemu socialističnemu napredku in pa absolutno pozitivna kategorija, ki ima vedno pred očmi samo skupni interes in ki je vedno pripravljena na samoodpoved. Jasno nam mora biti, da je tako poenostavljanje nesmisel. Vzrok dogodkom moramo iskati v nezaupanju in neiskrenosti, v krizi človeških odnosov, ki bo trajala vse dotlej, dokler ne bo človeku vrnjeno zaupanje v so-ljudi, dokler bomo še očitno delili ljudi v dve kategoriji. In če je neiskrenost splošno razširjen pojav, je to tudi znak, da odkri-

tost tudi ni najbolj zaželena. In končno ni treba posebej poudarjati, da je velika mera iskrenosti, ki prevladuje v kaki družbi, tudi dokaz, da je ta družba v sebi močna in sprejemljiva za kritiko in da je iskrenost pravzavoljo velike družbene veljave eden neogibnih pogojev napredka.

Dalje je važno, da se trudimo in potrudimo za čimboljše stike z okolico, z ljudmi. Zdrava samozavest raste predvsem iz kritičnega vrednotenja delovnih uspehov in neuspehov. Nekaterim pomaga že to, da jim sproščeno priznavamo delovne uspehe, da jih ne podcenjujemo, čeprav smo do njih kritični, predvsem pa da jih v njihovem življenju obdajamo s spoštovanjem ter jim nudimo občutek družbene varnosti. Kratko povedano, gre za resnični humanizem. Kaj pa se čisto pri nas dogaja?

V povzetku je bilo rečeno, da so dogodki nastali zaradi »hlapečevske mezdne miselnosti pri posameznikih kljub visoki razvitemu samoupravljanju, pri široko razvejanih pravicah proizvajalcev« in da je treba »pobudnike in iniciatorje odstraniti

iz Železarne Jesenice in tako v kati zatreti pobude«. Priznajmo si, da samo z aktivistično besedno igro ne bomo ustvarili občutka pravičnosti in varnosti. Ali nismo v našem družbenem razvoju prišli že tako daleč, da bi s postopnim odstranjevanjem pogojev za neprijetne pobude napravili dosti več, kot pa da »v kati zatiramo«? To uresničiti niti ni tako nemogoče. Za dobre odnose bomo že mnogo naredili, če bodo vodilna mesta vzemali organizacijski spodobni ljudje, ki bodo poleg tehnološko-organizacijskega znanja poznali tudi osnovna psihološka načela vodenja ljudi. Drugje gredo v tem pogledu še dalje po poti napredka. Ustanavljajo skupine (teame), ki jih sestavljajo: psiholog, socialni delavec, varnostni inženir, zdravnik za medicino dela itd. Mar ne bi bilo kaj takega tudi za naše podjetje dobro?

Nisem prepričan v to, da se lahko nekaj izboljša z dodatkom še nekaterih odstavkov v statutu. Želim le, da bi se o naših medsebojnih odnosih še pogovarjali — in to javno.

Inž. Peter Polak

NA ZNANO TEMO:

»NIMAMO«

Drugi del nogometnega prvenstva je v največjem razmahu. Ubogi prijatelji, ubogi ljubitelji okroglega usnja! Za vas sicer ne vem, kako se obvladate v tej situaciji, ampak priznati moram: tudi mene daje. Zares, kot da bi osebno sodeloval v spomladanskem kolu.

No, in to je tisto, kar me je včeraj napotilo do uprave nogometnega kluba (katerega, prosim, ne vprašujete), da bi malce poklepetal s tovariši. Na srečo so bili »doma«. Toda vsi so gledali tako nekam čudno, in njihovi obrazi so bili tako zelo prazni. Takoj sem zastulil, da nekaj tu ni v redu in dejal:

»Pozdravljeni, prijatelji! Kako vam gre?«

»Nimamo!« pravijo in še bolj brezizrazni postanejo njihovi obrazi.

»Kako... je to spet kakšen nov športni pozdrav?« jih vprašam.

»Ne, kje pa! Za nas je star.«

»In kaj pomeni?«

»Pomeni, da nimamo!« pravijo oni.

»Ne razumem, pa konec!« pravim.

»Mi tudi ne!« rečejo oni.

»Torej, kako to potem mislite?« vprašam.

»Preprosto: Nimamo!« — pravijo oni.

»Aaa, nekdo hoče imeti nekaj od vas...?« vprašam.

»Kje pa, mi hočemo imeti nekaj,« rečejo oni.

Usedem se.

»Dobro, imate golmana?« vprašam.

»Seveda,« pravijo oni.

»Imate beke?« vprašam.

»Jasno!« pravijo oni.

»Imate halfe?« vprašam.

»Naravno!« pravijo oni.

»Pa druge igralce, imate?« vprašam.

»Imamo,« pravijo oni.

»Torej, česa nimate?« vprašam.

»Ničesar nimamo!«

»Interesantno,« rečem.

»Niti najmanj!« pravijo oni.

»Vadite redno?« vprašam.

»Redno,« pravijo oni.

»Imate igralce v dobri formi?« vprašam.

»V dobri!« pravijo oni.

»Ljudje, potem je vse v redu,« rečem.

»Ni v redu,« pravijo oni.

»In kaj vam manjka?« vprašam.

»To kar nimamo,« pravijo oni.

»Se prvenstvo nadaljuje?« vprašam.

»Nadaljuje!« pravijo oni.

»Ste zadovoljni s publiko?« vprašam.

»Smo!« rečejo oni.

»Aaa, sedaj pa vem! Korajže nimate! Korajže vam zmanjkuje?« vprašam.

»Korajže imamo dovolj!« rečejo oni.

»Za vruga, pa kaj potem nimate?«

»Nimamo denarja!«

»Prosim?!« vprašam.

»Tudi mi prosimo!« rečejo oni.

SILO

Mariborski nogometaši v borbi za vstop v 1. zvezno ligo

NEKAJ PREDLOGOV OB KONCU SMUČARSKE SEZONE

Po 30 letih mednarodnega slovesa Planice smo OSTALI PRAZNIH ROK — NIMAMO SKAKALCEV

Te dni je minilo 30 let od nepozabne premiere v Planici, ko je Norvežan Birger Ruud prvič postavil na naših tleh svetovni rekord v skokih na smučeh 92 m. Od tistih časov naprej so se naši ljudje vse bolj zanimali za skoke, skakalce in vse, kar je v zvezi s Planico. Slehernega metra napredka so bili veseli, posebno še, če je šlo za uspehe domačih skakalcev, za Novšaka, Finžgarja, Poldo ali Pečarja. Lahko bi rekli, da smo dobili Slovenci svoj športni praznik, katerega so se udeleževali tisočglave množice osebno, tisti, ki niso mogli na dolgo pot tja do troneje, pa so se navduševali pri radijskih sprejemnikih.

Tako je bilo vse do leta 1934, ko je športni svet prvič postal pozoren na nepričakovane rezultate, ki jih je omogočila naša skakalnica. Kmalu se je pojavilo po Gorenjskem in drugod sto in sto mladih skakalcev, ki so se navduševali za svoje vzornike. Sirom po Sloveniji smo zgradili več kot 100 smučarskih skakalnic, majhnih in večjih, ponekod tudi prevelikih (Ljubno!).

In kaj je ostalo, kaj smo ustvarili? Po 30 letih ponosnega sklicevanja na Planico, po letih boja za priznanje velikih skakalnic smo ostali skoraj praznih rok. Saj so bile tudi svetle

točke, na pr. M. Pečar leta 1960 in J. Šlibar leta 1961. Prireditve in vse kar je z njimi v zvezi, posebno tisk in radio so ustvarili tudi hvaležno športno publiko, kakršne ni ob skakalnicah v sosednjih državah. Vendar, kar je glavno — nimamo skakalcev, ki bi lahko reprezentirali našo smučarsko tradicijo. To je škoda. Ljudje, ljubitelji Planice to čutijo; vselej, kadar se naši spoprimo z resno mednarodno konkurenco, so gledalci prizadeti.

Ko je šlo za našo udeležbo na zimskih olimpijskih igrah v Squaw Valleyu so bili ljudje pripravljati pomagati, vsakdo bi rad prispeval, oglasili so se celo delovni kolektivi. Znamenje, da jim ni vseeno, kako je z našo smučarsko reprezentanco.

Toda ne pridemo na zeleno vejo. Ne pridemo do organizirane akcije, ki bi zalegla. Po vsaki zimski sezoni je najprej nekaj tarnanja, želja in predlogov, nikoli pa ne pride do organizirane akcije, ki bi jamčila za napredek.

Zdi se, da smo se že kar sprijaznili s tem, da slovim v svetu po dveh dobrih skakalnicah, ne pa po skakalcih. Karikaturni si je dovolil pikro pripodobo, ko je narisal Bloudkovo mojestrovino z ograjeno parcelo sredi doskočišča in napisom »rezervirano za naše skakalce«.

To je bilo pred štirimi leti, ko so bili kar za 30 metrov krajši od Recknagla in nekaterih drugih. Tudi letos so bili naši »kratki«. Kakor v Seefeldu in Innsbrucku tako tudi v Planici. Naši gledalci pa bi radi ploskali tudi domačim skakalcem, zlasti domačim! To je povsem človeško. Po 30 letih določene kontinuitete v pripravljanju najboljših skakalcev bi vendarle lahko prišli že korak naprej.

Zakaj ni napredka? Takele odgovore boste slišali, če boste vprašali strokovnjake: Ne seje mo, zato ne zanjemo. Ne študiramo problematike treniranja, ne planiramo, treniramo pa kdaj pa kdaj, kakor nanese. Po smučarskih klubih nimajo redne vadbe, ni sredstev. Tudi razumevanja za kaj takega ni...

In v čem je resnica? Lani so zbrali v Sloveniji kakih deset skakalcev in jih začeli pripravljati za nastope v zimski sezoni. Ko so prišli konec julija na Visoko šolo za telesno kulturo na kontrolne preglede, smo ugotovili, da jih je polovica kondicijsko povsem neizdelanih. Nekateri niso znali niti startati niti teči in skakati. Niso imeli ne atletske opreme, niti copat in trenirk. Povedali so, da ne prejemaajo štipendij (mimogrede pa naj dodamo, da

do danes tudi stroški za testiranje in analize še niso poravnani!). Vsekakor značilno za odnos do strokovnega dela v času, ko je treba »orati in sejati«!

Da ne bo krivice, naj dodam, da so nekateri pozneje prejeli štipendijo tudi za nazaj. Za priprave reprezentantov so bila sredstva omejena, za reprezentativno opremo za Innsbruck pa je bilo vse v redu in prav. Oprema je veljala po 141.400 din na osebo, za kar nimamo pripombe, vendar se nam zdi športna sposobnost, ki jo je treba sistematično graditi preko celega leta, najmanj tako pomembna za reprezentanco kakor primerno oblačilo, čevlji, smuči itn.

Bistvena in usodna napaka smučarske organizacije je v njenem odnosu do nalog temeljne telesne vzgoje in posebej še v odnosu do priprav preko celega leta — enega in več let!

Potrebni bi bil načrt za treniranje, natančno izdelan za pripravljalno, tekmovalno in prehodno dobo. Nastaviti bi morali vsaj še dva trenerja (lahko tudi samo za določene ure v tednu) in zajeti bi morali — ne 12 skakalcev, temveč vse, ki so količjak perspektivni, zlasti pa veliko pionirjev in mladincev. Če upoštevamo strokovno ugotovitev, da začenja v smučskih skokih usmerjanje v specializacijo že z 11 ali 12 letom, bi morali vključiti v sistematično aktivnost vseh tistih 200 ali 300 pionirjev, ki imajo veselje s skakalnim športom.

Za vse bi morali organizirati redno vadbo po 3 do 5-krat tedensko — poleti na planem, na jesen tudi v telovadnicah, nato pa čim prej na snegu. Tako bi morale zaživeti trenirajoče grupe zlasti v tistih krajih, kjer imajo posebno ugodne priložnosti za skakalni šport (Rateče, Podkoren, Kranjska gora, Mojstrana itn). Seveda bi morali v večjih centrih oskrbeti tudi skakalnice z umetno snovjo, med katerimi bi morala biti vsaj ena tudi večja.

Skratka, če bi zastavili delo tako, kakor so ga na primer v Nemški demokratični republiki, bi bili uspehi le logična posledica. Seveda ne takoj, kajti skakalec se razvija približno 8 let, kolikor je potrebno, da si pridobi vse tiste psihofizične kvalitete — moč, hitrost, spretnost, okretnost, tehniko skakanja in posebej še vse tiste psihične in moralne lastnosti, ki sodooločajo v spopadu med najspodobnejšimi v svetovnem merilu.

Spričo tega, da smo strokovno plat vzgoje skakalcev tako zelo zanemarili, da strokovnega dela še niti prav zastavili nismo, sodimo, da je preuranjeno misliti na gradnjo nove, še večje skakalnice v Planici. Pomeni bo počakati, da bo zmogljivost našega novega skakalnice, kakor koli, na taki ravni, da jim bo sedanja skakalnica z rekordom 127 metrov premajhna.

DRAGO ULAGA

Telesna kultura in sedemletni plan

Telesna kultura postaja nujen biološki in socio-psihološki pogoj, neobhodna predpostavka v vsebinski strukturi sodobnega življenja in del življenjskega standarda v najširšem pomenu besede. Prav zato bi morala dobiti telesna kultura v prihodnjem sedemletnem obdobju v celotnem družbenem dogajanju mesto, ki ji pripada, in skladno z njeno pomembnostjo za telesni razvoj in zdravstveno stanje ljudi, zlasti mladine.

Telesna kultura v šolah, kjer je zajeta skoraj vsa mladina, mora v sedemletnem obdobju dobiti temeljno ustanovo množične telesne vzgoje, usmerjeno k formiranju telesno in duševno zdravnega in sposobnega človeka. V sodelovanju z zdravstveno službo ter organizacijami, ki skrbijo za razvoj predšolskih otrok in šolske mladine, mora šolska telesna vzgoja zagotoviti mlademu človeku zdrav psihofizičen razvoj in ga pri tem še pridobiti za telesnokulturno dejavnost po končanem šolanju.

Osnovna naloga vseh telesnokulturnih organizacij in ostalih čimteljev, ki delujejo na tem področju, je razširitev telesne kulture med čim širši krog ljudi, ki bi se vključili z najrazličnejšimi oblikami telesnokulturne aktivnosti. Takšna orientacija pa terjaja izboljšanje kvalitete dela in strokovne ravni telesnokulturnih in drugih organizacij, ki imajo iskanje vedno novih oblik dejavnosti.

Tudi vprašanje telesne kulture v delovnih organizacijah dandanes še ni zadovoljivo rešeno. Bolj kot kdaj koli prej zahteva vedno bolj avtomatizirana proizvodnja v mnogih industrijskih panogah dodatno dejavnost, ki daje delovnemu človeku v obliki rekreacije potrebne sile za nadaljnje uspešno delo na njegovem delovnem mestu. Podatki o trenutnem številu športnih aktivov pri delovnih organizacijah in njihovem članstvu so zelo skromni in zato zaključujejo. Razmeroma majhenkostna organizirana dejavnost na tem področju leta 1970 bistveno povečana. Število aktivov naj bi se po nartu stalne konference za oddih in rekreacijo pri republikanskem svetu Zveze sindikatov Slovenije povečalo do leta 1970 na 920 s 120.000 člani, 240 strokovnimi delavci, 318 kulturnimi objekti pri delovnih organizacijah. Pomen dobre rekreativne dejavnosti za večjo storilnost, kakor tudi za zmanjšanje izostankov zaradi bolezni in nesreč pri delu, je dokazana zato, ker delovni aktivni delavci aktivno oddih čim večjemu številu delovnih ljudi.

Izrednega pomena je nadalje neposredna in posredna povezanost telesne kulture v najrazličnejših oblikah z vrsto panog gospodarstva, še posebej pa s turizmom. Pomanjkljivo sodelovanje na tem področju je »reba sistematično odpravljati, kaj ima telesna kultura v perspektivi verno večji gospodarski, družbeni in politični pomen. Telesna kultura namreč ni samo stvar sposobnosti in zmogljivosti človeka, ni le stvar poklicnih in amaterskih delavcev, ki delajo na tem področju, na njej tudi ne samo stvar namenskih organizacij, temveč postaja splošna potreba delovnega človeka. V tem smislu velja tudi podčrtati družbeni pomen in sodobno vrednotenje telesne kulture.

velikih nihalnih žičnic. Po prvih tisoč metrih višinske razlike, se pravi nekje nad 2000 metri, se šele dvignete iz soteske do pobočij smučišč. Od tod vas drugi del žičnice ponese na vrhove (3200 metrov ali celo 3842 metrov), odkoder se odpirajo na vse strani čudoviti spusti. Zal pa ima neutrujen smučar na teh višinah, še posebno, če je prišel naravnost s 1200 m visokega kranskojgorskega »S« že obilico težav z naglimi višinskimi spremembami, z utrujenostjo in slabostjo v glavi in želodcu.

Pa še eno slabost bi omenil: po končani smuki mora smučar spet v kabino, ki ga ponese v dolino, v mesto med hiše, pločnike in avtobuse. Nekoliko utrujen, ki bi se rad v dnevih svojega dopusta spočil v okolju popolnoma drugačnem od tistega, v katerem živi sicer.

Vendar pa ima po drugi strani Chamonix prav v okrilju teh svojih orjaških gorskih masivov neizčrpen rezervar bele opojnosti. Smučišča, ki leto in dan ne sprejme svoje podoče, kjer je mogoče sredi poletja

smučati kilometre in desetkilometre; znamenita »bela dolina« in »morje ledu« z najvišjo žičnico na svetu nad seboj. Sicer pa nudi Chamonix zimskemu turistu vse tisto, kar mu nudi tudi ostalih 135 zimskih središč in kar je postalo v sodobnem zimskem turizmu že popolnoma nepogrešljivo: 17 žičnic, od tega 5 velikih nihalnih žičnic s kabinami za 60 in več oseb, 3 skakalnice, od teh ena pokrita s plastično maso, dvoje umetnih drsališč, štiri avtomatska keglišča, sedem smučarskih tečajev s 40 profesionalnimi smučarskimi učitelji in še petimi smučarskimi učiteljicami, posebno izšolanimi za vodenje smučarskih tečajev z majhnimi otroki, vedno skrbno vzdrževane in zavarovane smučarske proge, pa še...

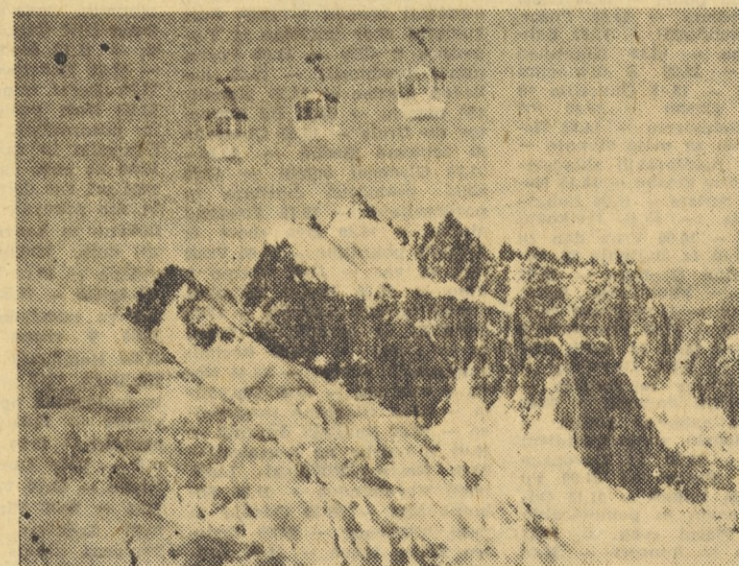
Skratka, Chamonix je vredno videti. Treba ga je doživeti, treba mu je dopustiti, da vas očara z mogočnostjo svojih naravnih lepot in rutinirano utečenostjo ter brezhibno uglajenostjo vseh, ki si s pomočjo turizma služijo kruh. Potem ko ste to doživeli, pa bi se, mislim, prihodnje leto odločil za kako drugo, manj mondeno, zato pa mirnejše, udobnejše in manj naporno letovišče.

Tudi mnogo Francozov misli tako.

Pa tudi turistični in občinski delavci Chamonixa pred tem dejstvom ne zapirajo oči.

Zato je Chamonix 1964 končno tudi postal gostitelj 200 novinarjev iz 18 držav.

MILAN MAVER

Najvišja žičnica na svetu z Aiguille du Midi preko »Bele doline«. Pod gondolami na sliki: »Morje ledu«

Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš — seveda še tmaš med svojimi predniki v tretjem kolenu dedka, ki ni znal nobenega tujega jezika, vrh tega pa je prepričeval svoje vnuke, da niti materni jezik ni skorajda za nobeno rabo.

Usluženec Jęfta, ki se je zgodaj zresnil in se kmalu uvrstil med starejše letnike, je imel razen kopice vsakdanjih lastnosti tudi posebno značilnost. Kadar je izpolnjeval vprašalne pole — teh je toliko, da ti sape zmanjkuje — je v rubriko, ki mu je bila najbolj pri srcu, s posebnim ponosom vnesel podatek: zna francosko, pomaga si lahko z nemščino. S tem »pomaganjem« ni pri nikomer zbujal zavisti, zato pa so se zlobni ljudje venomer trpili z vprašanjem, kaj neki bo Jęfta, samec, po poklicu arhivar, počel z znanjem francoskega jezika.

»Bon jour!« Tak je bil njegov »dober dan«, s tem pozdravom je »Francoz« Jęfta dan na dan sporočal vsem in vsakomur, da prihaja na delo in da bo vsak hip sedel za mizo razgledan človek, svetovljan. Drugi so si ob slovesu vrgli tisto domače, kmečko »na svidenje«, arhivar Jęfta pa je zviška, samozavestno odzdravljal: »Au revoir!«

Veščak

»Da bi te vrag, tebe in ta tvoj orevoar!« so v brk mrmrali od zavisti zgriženi in nemara tudi zato užaljeni rodoljubi.

V uradnih listinah se ljudje delijo na take z nižjo pa one s srednjo in z višjo strokovno izobrazbo. Poviške dobivajo tisti, ki so pač tudi tredi več, zato je Jęfta poudarjal vedno iznova: »Razen tega pa upoštevajte, da znam francosko!«

Mož je kazal dobro voljo, da bi s svojim znanjem koristil skupnosti, toda ko je v dolgi vrsti let vendarle prispelo tudi pismo v francosčini, so gimnazijskega profesorja prosili za uslugo. In še drugič: ko so se pripravljali na sprejem tujca, ki ga je pomotoma zaneslo v njihov odročni kraj, so Jęfto iz same zlobe poslali na službeno pot.

Postaral se je Jęfta, pod težo let se je zgrbil v okolju, katerega člani so iz zavisti dušili, v tla teptali njegovo družbeno vrednost.

Nekoč — bilo je v zgodnjem jutru deževnega dne v pozni jeseni — ko je Jęfta kakor vselej pritisnil na kljuko in prinesel v pisarno svoj obvezni »bon jour«, se je zgodilo: starega Jęfto je obšla slabost, ki ga je občila z nenavado, že na prvi pogled nevarno bledico. Drugi v pisarni so vedeli, da je nekaj narobe, in so tako tudi ukrepali.

Jęfta je v pisarni čakal zdravnika. Trudno se je odkašljal in hripavo spravil iz grla:

»Tovariši, krivico sem vam delal...«

»Kaj bi tisto, vsi smo ljudje...« Njihove velikodušne besede z zagotovilo, da ni kaj oproščati, je potrjeval enotno prepričevalen izraz na licu. »Ljudje smo, zato nanese, da kdaj kdo koga užali, znamo pa tudi oprostiti.«

»Kar se žalitev tiče, se ne kesam, ker bom ostal vaš dolžnik. Nekaj drugega... Tovariši, jaz sem...«

»Takole včasih si se izmikal delu, kaj? Pogled in reci, kdo med nami ni tak...«

»Tudi pri tem ste me prekašali, lenuhi ste bili, temu ali onemu bi lahko rekli, da je pravi zmuzne... Pa ne gre za to, nekaj drugega me teži, nekaj, česar mi ne boste odpustili nikoli! Hočem reči, v mislih imam francosčino...«

»Kaj bi, francosko si pač znal! To je tuj jezik, zato je prav, da si dobil vsak mesec pet stotakov več... Razumemo, tako nazadnjaške, zaostale reče pa spet nismo.«

»Da, to je!« je skesanu skorajda sapo zapiralo. »Nikoli mi niste dovolili, da bi pokazal, kaj znam...«

»Bratec, prijatelj Jęfta, ni bilo priložnosti...«

»Pa tisto francosko pismo? In tisti tujec, ki je prišel k nam? Z njim ste se pogovarjali z rokami, mene pa ste namenoma poslali proč...«

»Kaj hočeš, Jęfta, primitivci smo pač! Nismo znali ceniti veščaka, pozabljali smo, da še vedno velja tista stara modrost: kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš. Ti, Jęfta, si veljal toliko kot Srb, pa še za enega Francoza povrhu. Na tistem smo ti to priznavali, morda nas je grizla zavist... Takšni smo pač mi, ki ne znamo tujih jezikov.«

»Prav zato me peče vest, ker ste na tistem cenili moje znanje, nikoli pa mi niste dali priložnosti, da bi ga tudi pokazal...«

»Oprostite nam, Jęfta, zavistneži smo!«

»Da, zavidali ste mi, to mi je gódló, silno všeč mi je bilo... In glede francosčine...«

»Eh, Jęfta, pusti zdaj francosčino!«

»Moram povedati! Znal sem samo dva francoska izraza, »bon jour« in »o!...« Jęfta je lovil sapo. »In — au revoir!...«

MILE STANKOVIČ

Za razvedrilo in kratek čas

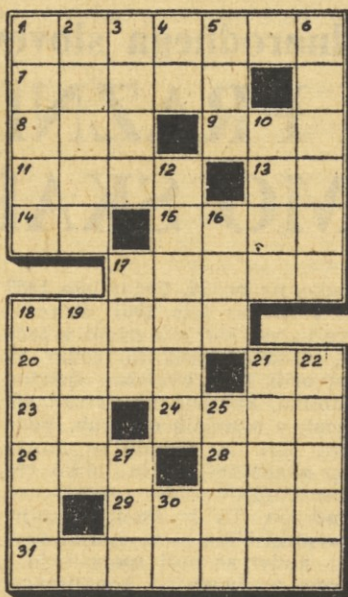

— To je moralo biti nekje v inozemstvu; pri nas bi ga ujeli že pri 500 milijonih!

Križanka

Vodoravno: 1. krčma, gostilna, 7. prijeten vonj, duh, 8. biljardna palica, 9. ribiška potrebščina, 11. igra na karte, 13. italijanski predlog, 14. kratica slov. letalskega podjetja, 15. antično mesto na zahodni obali Male Azije ob ustju Kaistrosa, 17. del sobe, 18. grafični pojem, 20. del ladje, 21. začetnici imena in primka ruskega pisatelja (»Mrtve duše«), 23. začetnici imena in primka ruskega pisatelja (1860—1904), 24. svetopi-semko moško ime, 26. tibetansko govedo, 28. ura (ital.), 29. strup, 31. prenehanje zemeljskih želja (v budizmu).

Navpično: 1. pristojbina, 2. vrsta palme, ki raste na Sundskih otokih, 3. plovka, plavajoča priprava, 4. ime črke, 5. etiopski plemenski poglavar, 6. držnost, zatajevanje, 10. britanski protektorat na Arabskem polotoku, 12. geometrijski pojem, del loka, 16. muslimansko pokrivalo, 17. števnik, 18. vinjen, rahlo opit, 19. korito, po katerem spuščajo les, 21. rimski cesar, ki je dal požgati Rim, 22. del telesa, 25. ime znanega jugoslovanskega igralca tenisa (Jovanović), 27. zbor, 30. kratica za televizijo.

RESITEV PREJSNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. Hotimir, 8. amandma, 9. šala, b, 10. Ira, 11. abo, 13. še, 14. stot, 15. parna, 16. Martin, 18. litij, t, 20. Asir, 21. K(ardelj) E(dvard), 22. čh, 23. Grk, 24. Vietnam, 27. aleluja.

PRODAJNI SERVIS

Modna hiša

LJUBLJANA · MARIBOR

Za dom, službo, dopust, izlet — vedno Prodajni servis »Modna hiša«

LJUBLJANA — MARIBOR

OSVEŽITEV

— V redakciji naše revije so se odločili, da bomo na naslovni strani objavili sliko kakega znanstvenika..., prosim, slecite se!

— Da, da, tole je pa telegram za mojo ženo, v katerem ji sporočam, da bom prišel sinoči.

— Tovariš direktor, prosim za pet dni dopusta, sinu bi rad kupil čevlje...

Spored RTV Ljubljana za teden od 26. marca do 1. aprila 1964

ČETRETEK

26. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj ruskega jezika — 8.05 Z opernih in koncertnih odrov — 8.35 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Srečanje v studiu 14 — 10.15 Plesni orkester Ljudske milice — 10.30 Pet minut za novo pesmico in Pozdravi za mlade risarje — 11.00 Pozor, nimas prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Operetne uverture in koncertni valčki — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Igra ansambel Art van Damme — 17.15 Turistična oddaja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Gioacchino Rossini — Ottorino Respighi: Fantastična prodajalna, baletna suita — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Cetri-ko večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Lahka glasba — 21.00 Lirika skozi čas — 21.40 Dane Škeri: Koncerti za orkester — 22.10 Trile mojstri sodobne glasbe — 23.05 Poljske popevke — 23.20 Skupni program JRT — Studio Ljubljana — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETERK

27. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj hrvaškega srbskega jezika — 8.05 Lahka in operetna glasba — 8.30 Nekaj doma-čih — 8.35 Pionirski tehnik — 9.25 Z rapsojdijam in plesi po domovini — 10.15 Odlomki iz opere »Zrinjski« — 10.35 Novost na knjižni polici — 10.35 Glas-bena medigra — 11.00 Pozor, nimas prednosti! — 12.05 Lahka glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.20 Z domačimi ansambli — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Pri Franzu Schubertu — 14.05 Ra-dijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Pri madžarskih skladatel-jih zabavne glasbe — 15.15 Na-potki za turiste — 15.20 Zabav-na glasba — 15.45 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Iz življenja in de-la Antonina Dvořaka — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Pesmi bor-be in dela — 18.30 Pripoveduje nam... — 18.45 Iz naših ko-lektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Koncertna zabavna glasba — 20.15 Tedenski zunanepolitični pregled — 20.30 Iz slovenske violinske glasbe — 21.00 Po-struh in tipkah — 21.15 Od-daja o mrtju in pomorščaki — 22.10 Plesni zvoki — 23.05 Nokturno in koncert — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SOBOTA

28. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Vedre melodije za konec ted-na — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Z mladi-mi pevci po svetu — 9.45 La-tinsko ameriški ritmi — 10.15 Nekaj domačih viž v instru-mentalni izvedbi — 10.35 Poje komorni zbor univerze iz Val-paraisa v Cilu — 11.00 Pozor, nimas prednosti! — 12.05 Za-bavna glasba — 12.15 Kmetij-ski nasveti — 12.25 Od Karpa-tov do Urala — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Dva zbora iz Tržaške pokrajine — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Poročila — aktualnosti dopna in v svetu — 18.10 Recitali znamenitih pevcev — 18.45 No-vo v znanosti — 19.00 Obvesti-la — 19.05 Glasbene razgledni-ce — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Z obiska na Jesenicah — 20.20 Nestroy-Milčinski: Lum-pacij Vagabundus — 21.35 So-botni ples — 22.10 Oddaja za naše izseljenice — 23.05 Prije-ten konec tedna — 24.00 Zad-nja poročila in zaključek od-daje

NEDELJA

29. marca

6.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.30—6.35 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.33 Iz albuma skladb za otroke — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Peter Iljič Cajkovski: Letni ca-si — 11.17 Melodije na kitari — 11.30 Nedeljske reportaže — 11.50 Deset minut z godali — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II — 13.10 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 13.50 Kon-cert pri vas doma — 14.10 Radi bi vas zabavali — 15.05 Iz vo-listišne in koncertne literature za čelo, klarinet, klavir in violino — 16.00 Humoreska te-ga tedna — 16.20 Nekaj doma-čih za nedeljsko popoldne — 16.45 V ritmu koračnice — 17.05 Hammond orgle — 17.15 Radijska igra — 18.08 Glasba iz znamenitih oper — 19.00 Ob-vestila — 19.05 Glasbene raz-glednice — 19.30 Radijski dne-vnik — 20.00 Izberite svojo po-pevko — 21.00 Velika prijatelj-stva — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Sodobna jugoslovanska komorna glasba — 24.00 Zad-nja poročila in zaključek od-daje

PONEDELJEK

30. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Mali koncert Akademskega okteta — 8.25 Trile veliki za-bavni orkestri — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Pojeta tenorist Anton Dermota in mezzosopranistka Nada Sevršek — 10.15 Iz Istre v Bosno — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimas prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kne-tijski nasveti — 12.25 Sovjet-ske, poljske in češkoslovaške popevke — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 S knjižnega trga — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbena križanka — 18.00 Po-ročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Priljubljene popevke — 18.45 Narava in človek — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Skupni program JRT — Studio Zagreb — 22.10 Nočni akordi — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 S popevkami po svetu — 24.00 Zadnja poročila in za-ključek oddaje

TOREK

31. marca

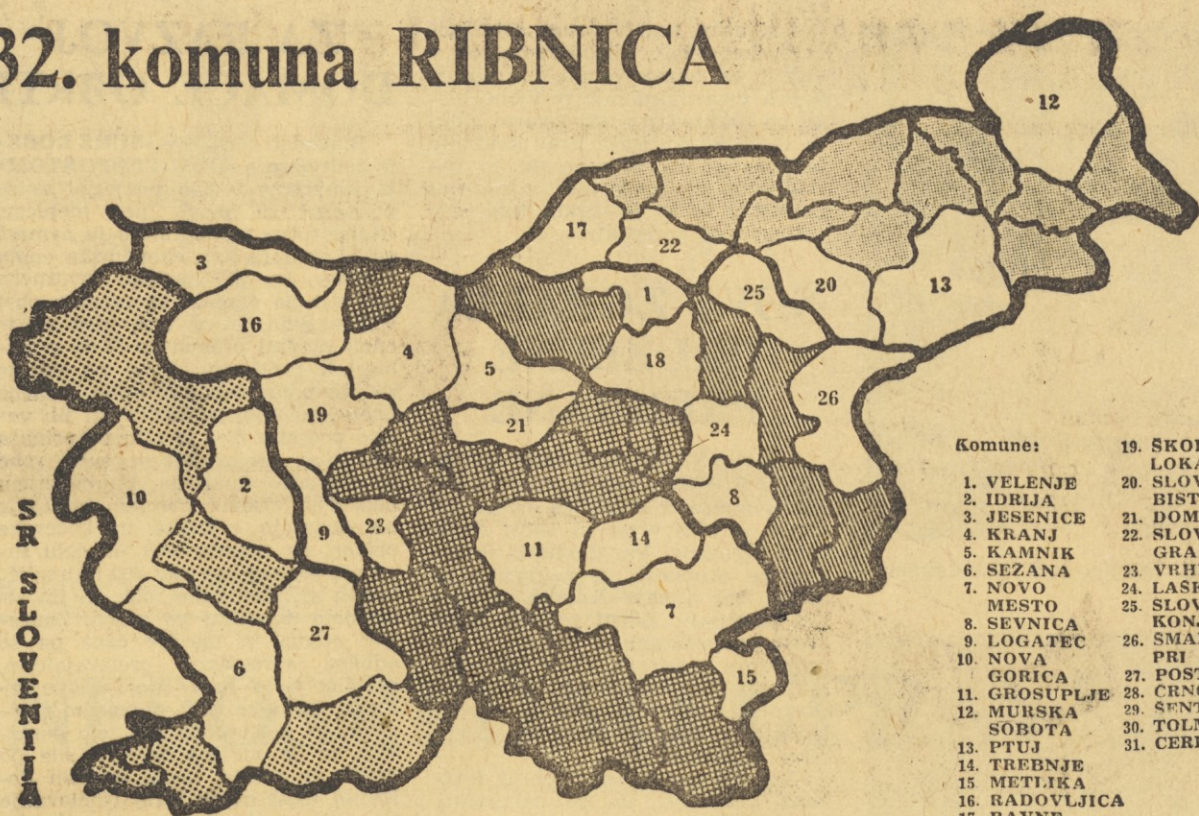
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Začetni tečaj angleščine — 8.05 Od tod in onod — 8.35 Nekaj domačih v instrumen-talni zasedbi — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Popevke se vrstijo — 10.15 Ve-liki zabavni orkestri — 10.40 Drobni prizori iz Thomasove »Mignon« — 11.00 Pozor, nimas prednosti! — 12.05 Zabav-na glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napevi za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Maj-hen koncert popularne domače glasbe — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Mari-borski komorni zbor poje skladbe Rada Simoničja — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Kon-cera po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Ma-džarska zabavna glasba — 18.25 Plesni orkester RTV Ljubljana in njegovi solisti — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Slovenske na-rodne za soli, zbor in orkester v priredbi Karla Pahorja — 20.20 Radijska igra — 21.14 Od-balade do burleske — 22.10 Glasbena medigra — 22.15 Skupni program JRT — Studio Beograd — 23.05 Za vsakogar nekaj — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SREDA

1. aprila

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj makedonskega jezika — 8.05 Jutrarnji divertiman-to — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.25 Iz jugoslov-an-ske produkcije vokalne in in-strumenalne zabavne glasbe — 10.15 Ruske in ukrajinske na-rodne pesmi — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena med-igra — 11.00 Pozor, nimas prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski na-sveti — 12.25 Lepe melodije igrajo veliki zabavni orkestri — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Solisti in orke-ster — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Po-pevke iz Sovjetske zveze — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Komorni zbor RTV Ljubljana poje skladbe Kodalyja in Ti-schhauserja — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Chopinove skladbe — 17.35 Iz fonoteke Radia Koper — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Mojstri orkestrske igre — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Glas-be-ne razglednice — 19.30 Radij-ski dnevnik — 20.00 Vedri zvoki — 20.45 Carl Orff: Mesec, opera v 5 slikah — 22.10 Igra-mo za ples — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Razpoložnj-ske melodije — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

32. komuna RIBNICA

Komune:

1. VELENJE	19. SKOFJA
2. IDRIJA	20. SLOVENSKA
3. JESENICE	21. BISTRICA
4. KRANJ	22. SLOVENJ
5. KAMNIK	23. GRADEC
6. SEZANA	24. VRHNIKA
7. NOVO	25. SLOVENSKE
8. MESTO	26. KONJICE
9. SEVNICA	27. SMARJE
10. LOGATEC	28. PRIJELSAH
11. NOVA	29. POSTOJNA
12. GORICA	30. CRNOMELJ
13. GHOSUPLJE	31. SENTJUR
14. MURSKA	32. TOLMIN
15. SOBOTA	33. CERKNICA
16. PTUJ	
17. TREBNJE	
18. METLIKA	
19. RADOVLJICA	
20. RAVNE	
21. ZALEC	

Večja gospo- darska moč — večje možnosti skrbi za človeka

Se pred desetletji je bila Ribnica znana samo po izdelovalcih suhe robe, po rešetarjih, po lončarjih, po njihovi bistrini in humorju. Razen opekarn in nekaj zasebnih žag na ribniškem področju sploh ni bilo drugih podjetij. V zadnjih letih pa so se razmere popolnoma spremenile. Nastalo je več industrijskih obratov, ki se uspešno vključujejo v kritje potreb na domačem trgu kot tudi v izvoz. Toda narodni dohodek na prebivalca je v ribniški občini še vedno 221.344 din. Ker je narodni dohodek na prebivalca v Sloveniji že lani dosegel v povprečju 400.000 din, prejšnji podatek nazorno prikazuje nerazvitost ribniškega področja in potrebo, da le-to kar najhitreje doseže potreben razvoj. Iz te zahteve vlaga občinska skupščina Ribnica nove investicije za razširitev materialne baze svojega gospodarstva in za objekte družbenega standarda. Investicije v gospodarstvu temeljijo na strogem rentabilitetnem računu in so usmerjene predvsem tja, kjer dajejo v najkrajšem času največji učinek: za odpravo ozkih grl v proizvodnji, ki so posledica iztrošenosti ali pa nepravilne razporeditve proizvodnih sredstev. Nekatere delovne organizacije pa so tudi že spoznale, da so gospodarski uspehi podjetja v tesni odvisnosti tudi od negospodarskih investicij, n. pr. investicij v stanovanjstva, v obrate družbene prehrane, servise, v ustanove otroškega varstva, v šolstvo itd.

Vprašanje stanovanjske izgradnje je na ribniškem področju zelo pomembno. Ne samo zaradi skrbi za življenjski standard prebivalcev, ampak je ta problem postavljen v zvezi z vprašanjem zaposlitve tako potrebnih strokovnjakov. V letošnjem letu bo skupno s stanovanjem v stolpiču »Inlesa« vseljivo na ribniškem področju novih 40 stanovanj, s čimer pa seveda ne bodo pokrite vse stanovanjske potrebe, saj je približno 2000 prošenj. Glavni investitor bo stanovanjski sklad, ki bo v gradnjo stolpiča v Ribnici, šestorčca v Sodražici in stanovanjske hiše v Loškem potoku letos vložil okrog 120 milijonov dinarjev.

Zaradi teritorialne razdrobljenosti naselj deluje na območju ribniške občine poleg treh popolnih osemletk še več podružnic in šol. Šolski sklad je zelo obremenjen in premajhen za kritje vseh potreb v šolstvu, čeprav izdatki za šolstvo presegajo 45 % vseh razpoložljivih proračunskih sredstev. Lani septembra je bila v Ribnici ustanovljena tudi nižja glasbena šola, ki je vzbudila veliko zanimanje, saj jo obiskuje 74 učencev. Zaradi izrednega pomena šolstva za celotni gospodarski in družbeni razvoj občine bodo šolstvu letos zagotovili okrog 100 milijonov sredstev, kar je znatno več kot lani. Na sploh so materialni pogoji delovanja šol na področju ribniške občine dokaj slabi. Poleg materialnih sredstev je za sistem izobraževanja v občini zelo pomemben tudi učni kader. Primanjkuje namreč 10 profesorjev in predmetnih učiteljev. Da bi si občina vsaj v prihodnosti zagotovila prosvetni kader, štipendira na srednjih in nižjih šolah skupno z nekaterimi podjetji 65 štipendistov.

Občinska skupščina bo tudi letos podprla s materialnimi sredstvi ribniški festival, ki je postal že tradicionalen. Letos bodo poskušali pomen festivala še povečati in prenašati določene kulturne prireditve v okviru festivala celo izven centra, s čimer bo predstavljal festival kulturno manifestacijo najširšega kroga prebivalcev. Nosilec kulturno prosvetnega življenja v občini je Svet svobod preko svojih kulturno umetniških društev.

Tudi v letošnjem letu bo občinska skupščina iz svojih proračunskih sredstev zagotovila socialno ogroženim občanom sredstva za preživljanje. Skupščina namreč izplačuje na poseben sklad iz svojega proračuna denarna sredstva za priznavalnino in splošno varstvo za člane ZB in invalide. To varstvo obsega tudi zdraviljenje članov ZB in invalidov. Poleg tega izplačuje skupščina še enkratne podpore, mesečne podpore za šolanje, prispevke za mladoletne v domovih itd. Letos bo služba socialnega varstva posvetila več pozornosti vprašanju vzgoje defektnih otrok. Na področju občine obstajata trenutno dve otroško varstveni ustanovi, in sicer v Ribnici in Sodražici. Podobno ustanovo bi bilo potrebno ustanoviti tudi v Loškem potoku in v Dolenji vasi.

VELIKO ŠTEVILO KVALITETNIH STORITEV

Za zdravstvene potrebe prebivalstva na področju ribniške komune je bil sredi leta 1955 ustanovljen **ZDRAVSTVENI DOM RIBNICA**. Zdravstveni dom zaposluje 4 zdravnike splošne prakse, 1 zobozdravnika, 3 dentiste, 3 zobotehnikarje, 2 patronažni medicinski sestre, 4 medicinske sestre, 5 babic in 2 farmaceuta. Ima moderno urejeno splošno ambulantno, zobno ambulantno, ordinacijo z RTG, fizioterapijo in laboratorij ter zdravstvene postaje v Sodražici, Loškem potoku in v Srednji vasi. Na terenu je že dobro organizirana babiška služba. V Ribnici je splošna šolska ambulanta. Ima otroški dispanzer s posvetovalnicami, dispanzer za žene s posvetovalnicami, ginekološko ordinacijo in posvetovalnico za kontracepcijo in za noseče žene. Za šolsko in predšolsko mladino je posebna zobna ambulanta in socialno medicinski oddelek. Zobna ambulanta je tudi v Sodražici in v Loškem potoku.

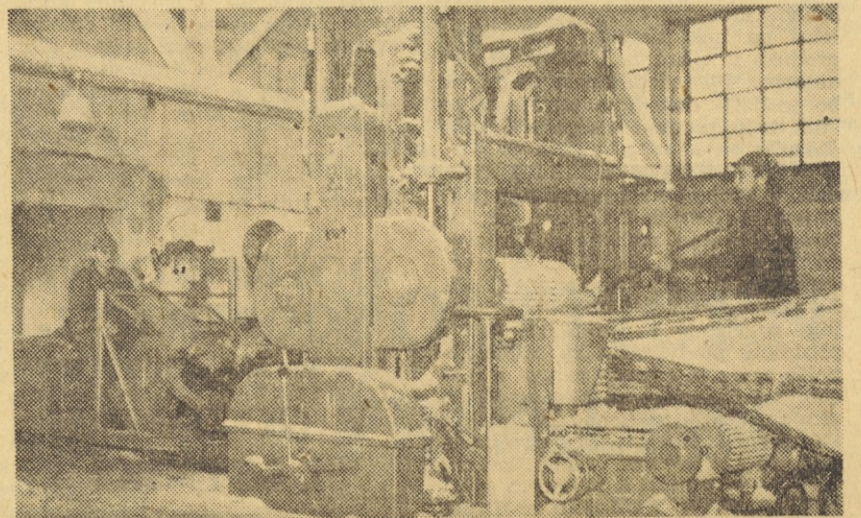
Težko je ocenjevati zdravstvene službe določenega področja. Statistični podatki kažejo velike uspehe Ribniške občine ima okrog 12.000 prebivalcev, v splošnih ambulantah ribniške občine pa je bilo lani 32.562 vseh pregledov in 3791 pregledov na domu. To je dokaz velikega in težkega dela zdravstvenega osebja. Prav tako povedo o uspehih podatki, da je bilo lani v ambulantah za otroke pregledanih 3741 otrok, v posvetovalnicah za otroke pa 481.

Poleg že obstoječih posvetovalnic za matere bodo letos ustanovili posvetovalnice še v Velikih Poljanah, Grčaricah v Dolenji vasi, Sušju in Gregorju. Se bolj se bo letos uveljavila patronažna služba za območje Ribnice, Sodražice in Loškega potoka.

ZDRUŽENI SO MOČNEJŠI IN SPOSOBNEJŠI

»INLES« — **KOMBINAT LESNE INDUSTRIJE RIBNICA** je bil ustanovljen sredi leta 1962 na osnovi združitve šestih samostojnih lesno predelovalnih podjetij kočevsko-ribniškega področja. Razlogi, ki so narekovali združitve, so bile možnosti, da bo novoustanovljeno podjetje pripomoglo k smotrnejšemu gospodarjenju, izvedlo na enotnem področju specializacijo proizvodnje, boljše izkoriščanje kapacitet, enotni nastop na tržišču, enotno finančno in kadrovsko politiko, razvoj novih proizvodov, zmanjšanje produkcijskih stroškov, vodenje enotne in dolgoročne politike investiranja itd. Od ustanovitve do sedaj je podjetje uspelo uveljaviti organizacijo poslovanja in organizacijo delavskega samoupravljanja. Res pa v specializaciji proizvodnje še ni vidnejšega napredka. Prav tako je še neobdelano vprašanje investicijskega razvoja posameznih obratov.

Kombinat sestavljajo naslednji proizvodni obrati: Kočevje, Ribnica, Loški potok, Sodražica, Dolenja vas in Podpreska. Poleg žaganega lesa je kombinat industrijski veleproizvajalec stavbnega pohištva, furnirja, galanterije in zabojev. Za letos si je »Inles« zadal nalogo, da bo na področju specializacije in manjših rekonstrukcij spravil proizvodnjo v tako stopnjo rentabilnosti, ki bo v prihodnjih letih omogočala ustvariti večje sklade za gradnjo novih kapacitet. Celoten dohodek podjetja bo narasel na 2 milijardi 850 milijonov dinarjev, kar je za 10 % več v primerjavi z lanskim letom, narodni dohodek pa za 12 %. Pri tem porastu proizvodnje bo podjetje dalo poseben poudarek na povečanje pro-

Kombinat lesne industrije »Inles« Ribnica — moderen polnojarjenik za rezanje hlodovine

izvodnje kvalitetnih finalnih izdelkov in to z večjo stopnjo opredmetenega dela.

Po sedemletnem planu bo podjetje dokončno izvedlo specializacijo dela po posameznih obratih. Temu cilju se že podrejuje vse investicije. Potrebo po rekonstrukcijah in po nadomeščanju zastarele strojne opreme so po posameznih obratih velike. Letos bodo premestili proizvodnjo oken iz Dolenje vasi v Ribnico in s tem v zvezi bodo nabavili nove stro-

je za to proizvodnjo. Podjetje bo začelo tudi z rekonstrukcijo žagarskih obratov v Kočevju in Ribnici. Predvidevajo popolnoma novo strojno opremo za oba žagarska obrata. Izboljšali bodo tehnološki proces pri izdelovanju vrat v Ribnici. Ker je strojna oprema moderna, bodo ta proces izboljšali samo z notranjo preureditvijo strojnega parka in z boljšo organizacijo dela. V prihodnjih letih predvidevajo rekonstrukcijo furnirskega obrata v Kočevju in galanterijskega obrata v Sodražici, ker strojna oprema ter prostor za delo, pa tehnološki proces sam in celotna organizacija niso primerni za sodobno proizvodnjo. Na sploh je strojna oprema in nadomeščanje zastarelih strojev problem številka 1 v vseh obratih kombinata.

IZREDNI POGOJI ZA RAZ- VOJ TURIZMA IN GOSTINSTVA

Ribniška občina ima izredne pogoje, da postane gostinstvo in turizem ekonomsko ena najdonosnejših in najpomembnejših gospodarskih panog. Materialni pogoji za hitrejši razvoj gostinstva v letošnjem letu bodo dani z obratovanjem novega restavracijskega objekta s kletjo in kuhinjo v Ribnici, v kar so investirali skupno okoli 50 milijonov dinarjev. Res pa je, da v občini problem gostinstva ne bo prej rešen, dokler gostinski kolektivi ne bodo sprejeli odločnejših ukrepov za dvig strokovnosti in boljšega poslovanja.

V letošnjem letu nameravajo v občini posvetiti tudi več pozornosti privatnemu sektorju gostinstva. Pri tem bodo vodili ostrejšo in doslednejšo politiko glede izgleda lokalov in postrežbe. **GOSTINSKO PODJETJE RIBNICA**, edino v občini, preurejuje tudi dva objekta centralnega obrata za ureditev prenočišč. Sedaj nudi prenočišče le »Dom na Travnji gori«.

Ribniška komuna ima vrsto privlačnih turističnih točk. Posebno so obiskane postojanke Travnja gora, Ortniški grad, Nova Stifla, Francetova jama itd. V bližini Francetove jame, kjer stoji edina jamarska koča v državi, je najgloblje brezno na Dolenjskem. Zanimive turistične točke so tudi: Jelenov žleb, izviri Bistrice in Ribnice. Sredi Ribnice so ohranjeni deli starega ribniškega gradu in obzidja, kjer je muzej in letno gledališče v značilnem grajskem stilu in z urejenim parkom.

Za tuje kot tudi za domače lovce je na območju ribniške občine zelo zanimiv lovni turizem. Letos bodo nadaljevali z gradnjo turističnega doma v Belih vodah, to je v Loškem potoku, kjer bo v povezavi s Travnjo goro nastalo osrednje zimsko smučarsko središče za celotno Dolenjsko in bližnjo okolico.

Ribnica

Spomenik NOB v Ribnici — delo akademskega kiparja Stojana Batiča

V spomin na zmago slovenskih partizanskih brigad v Jelenovem žlebu, 26. marca 1943, praznuje ta dan vsako leto občina Ribnica kot svoj občinski praznik.

Ob letošnjem občinskem prazniku čestitajo vsem občanom ribniške občine podjetja in organizacije, zlasti pa Občinska skupščina, Komite ZKS, Občinski odbor SZDL, Občinski sindikalni svet in vse ostale politične organizacije.

OD OBRTNE DELAVNICE DO MODERNE INDUSTRIJE

KOVINSKO PODJETJE RIBNICA je bilo ustanovljeno koncem leta 1954, in sicer kot združeno industrijsko podjetje »Partizan« Ribnica. Takrat je dobilo podjetje, ki je bilo pravzaprav majhna obrtna delavnica (zaposlovalo je 12 delavcev in naredilo je komaj 17 milijonov dinarjev letne realizacije), nalogo, izdelovati nekatere kmetijske naprave in manjše stroje. Iz leta v leto se je delavnica širila in spreminjala asortiment proizvodov. Ko se je dovolj usposobila, je leta 1959 spremenila naslov v sedanje **KOVINSKO PODJETJE RIBNICA**, spremenila pa je tudi predmet poslovanja, in sicer se je preusmerila na izdelavo delov za gradbeno dvigala ter ostala kooperacijska dela v kovinskih strojih.

Nihče ne bi več poznal prejšnje majhne, neznatne obrtniške delavnice. Zgradila si je nove delovne prostore z vsemi potrebnimi skladišči in modernimi delavnicami in je po svoji dejavnosti postala industrijsko podjetje. Zaposluje nad 100 delavcev, ki so v pretežni večini polkvalificirani. Lani je doseglo že nad 250 milijonov dinarjev bruto produkta, za letošni pa ima planiran letni bruto produkt v višini nad 350 milijonov dinarjev. Po sedemletnem planu, ko bo podjetje dokončno izgrajeno, bo letni bruto produkt dosegel milijardo dinarjev.

KOVINSKO PODJETJE RIBNICA dela v kooperaciji s sorodnim podjetjem »SKIP« iz Ljubljane, za katerega izdeluje različne polproizvode za gradbeno dvigala, betonske mešalce in razne ostale zvarjenice. Za »Titove zavode Litostroj« izdeluje zvarjenice za vilicarje, ostale predmete po naročilu in najrazličnejše večje in manjše usluge s specialnimi popravili raznih orodij in strojev. Podjetje kooperira tudi z »Vozilom« iz Nove Gorice. Uveljavilo se je tudi z lastnimi izdelki, kot so: plugi — priključki k najtežjim avtomobilom FAP, TAM 4500 in Tatra. Sami izdelujejo tudi pločevinaste samokolnice z zračno polno gumo Del, ki jih nudijo kooperanti, je dovolj, tako da so kapacitete vedno v celoti zasedene. Za vse izdelke imajo zagotovljeno prodajo že vnaprej cele za nekaj let. To so konkretne prednosti kooperacije s sorodnimi podjetji.

Kovinsko podjetje Ribnica bo letošnjo proizvodnjo povečalo za več kot 50 %. Ker so delovna sredstva že zastarela in iztrošena, in ker podjetje hoče čim prej preiti na moderen način proizvodnje, z nezmanjšanim tempom nadaljuje z investicijsko izgradnjo. V delovnem programu podjetja med drugim sledimo tudi sledečo pomembno nalogo: povečanje proizvodnje s popolnejšim izkoriščanjem obstoječih proizvodnih kapacitet, boljša delitev dela, kooperacija in specializacija, odprava ozkih grl in bolj ekonomično izkoriščanje surovin. S tem se bo povečala produktivnost in ekonomičnost poslovanja, kar bo imelo za posledico znižanje proizvodnih stroškov na enoto proizvoda in še večjo stopnjo rasti narodnega dohodka.

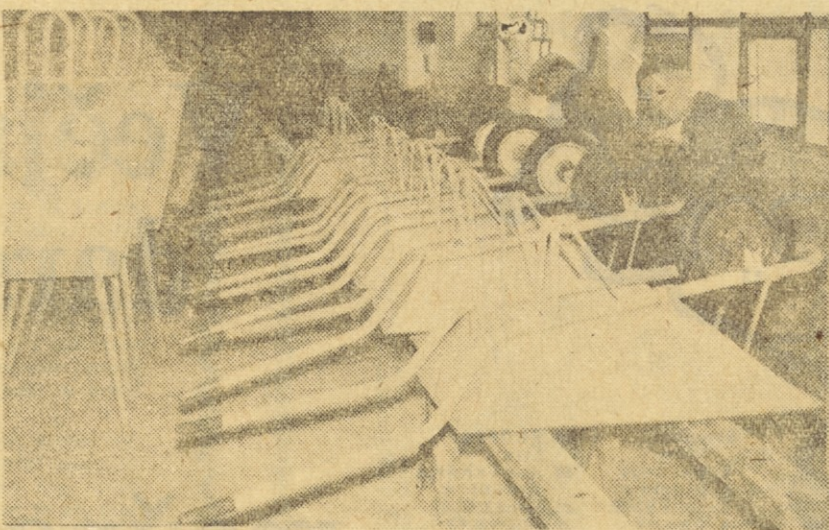
SPECIALIZACIJA IN MODERNIZACIJA TRGOVSKIH LOKALOV

Trgovina je na področju ribniške občine dosegla lani zelo ugodne, skoraj nepričakovane rezultate. Močno je prekoračila planska predvidevanja, porast realizacije in finančnega rezultata. Seveda je ta uspeh deloma posledica dinamike razvoja tudi drugih gospodarskih panog, predvsem pa je posledica pozitivnih sprememb, ki jih je prinesla integracija vseh trgovskih podjetij na drobno, tako da sedaj obstaja v komunah eno trgovsko podjetje za prodajo na drobno, in sicer: **TRGOVSKO PODJETJE »JELKA« RIBNICA** ter 5 poslovalnic zunanjih trgovskih podjetij.

Trgovsko podjetje »Jelka« ima na področju občine 28 trgovskih lokalov. Podjetje je lani obnovilo nekaj svojih poslovalnic, tako da sedaj razvija trgovske mreže v dokajšnji meri ustrezne sodobnim zahtevam. Poleg tega je podjetje nabavilo lani tudi dostavni avtomobil, s čimer si je zboljšalo preskrbo z blagom.

Letos ima podjetje v načrtu gradnjo novega trgovskega doma v Loškem potoku, pa še nekatere večje adaptacije obstoječih trgovskih lokalov, kajti tudi trgovsko podjetje »Jelka« se je vključilo v prizadevanja, da bi turizem na ribniškem področju postal pomembna gospodarska panoga. Oprema trgovskih lokalov, izgled trgovin in asortiman kvalitetnega blaga pa je najboljši in prvi pomočnik turistični dejavnosti, poleg gostinstva.

Podjetje »Jelka« s svojo trgovsko mrežo ni zadovoljno, ker preko 30 % kupne moči prebivalstva odteka v trgovska središča izven občine. Za-

Kovinsko podjetje v Ribnici izdeluje poleg drugega tudi samokolnice

radi tega proučuje podjetje tržišče, strukturo povpraševanja in nadaljnje možnosti zadovoljevanja potreb svojih potrošnikov. Podjetje je ugotovilo, da se je z dvigom osebnega standarda spremenilo tudi povpraševanje potrošnikov za izdelke, ki do sedaj niso imeli pogojev za rentabilno prodajo. To so predvsem mnogi tehnični in gospodinjinski predmeti. S tem v skladu namerava podjetje »Jelka« s povečano kupno močjo prebivalstva izvršiti določene spremembe v strukturi svojega asortimana in ureditvi trgovske mreže. Podjetje močno teži k specializaciji trgovskih lokalov, vsaj v večjih središčih. V ta namen je že izdelalo plan investicijske izgradnje. V primeri z lanskim letom bo podjetje letos dvignilo promet za 8 %.

DOLGOROČNE KOOPERACIJSKE POGODBE Z GOZDNIMI LASTNIKI

Na območju ribniške občine sta ustanovljena dva gozdna obrata: GO GRČARICE in GO RIBNICA. Gozdni obrat Grčarice gospodari z gozdovi SLP, GO Ribnica pa z gozdovi v privatni lastnini in z vsemi izoliranimi SLP parcelami, ki so raztresene po privatnem sektorju. Privatnih gozdov na področju občine je 10.136 ha in 4023 ha SLP gozdov. Privatni sektor je torej zastopan z 72 %, država pa z 28 %. Letošnji posek v privatnih gozdovih bo znašal 31.600 m³ iglavcev in 11.000 m³ listavcev, v družbenih gozdovih pa 22.278 m³ iglavcev in 9897 m³ listavcev.

Dolžnost gozdnega obrata, ki gospodari z gozdovi, je predvsem povečanje donosa gozdov. To povečanje pa je možno doseči le s podružljanjem gozdne proizvodnje, to je s prenosom gospodarjenja z gozdovi od individualnih posestnikov na gospodarsko organizacijo. Cilj in naloga **KGP KOČEVJE — GOZDNEGA OBRATA RIBNICA** v tem letu je, da po možnosti z vsemi gozdnimi posestniki sklene dolgoročne kooperacijske pogodbe o dobavi lesne surovine. Tem posestnikom bo gozdni obrat plačal rento za posekan les ter vse stroške, ki jih bodo imeli lastniki s posekom, s spravilom in s prevozom lesa. Celoten znesek za predelan les bo pri kooperaciji višji kot pri tistih posestnikih, ki ne bodo kooperirali oziroma sklenili dolgoročne kooperacijske pogodbe.

Na področju ribniške občine je okrog 2700 gozdnih posestnikov, ki poleg redne potrebe lesa za tekočo popravila potrošijo še veliko lesa za večja popravila, adaptacije in novogradnje. Velike količine lesa porabijo tudi za izdelavo še vedno močno razvite suhe robe, predvsem za obdarstvo, škafarstvo ter za izdelovanje gajbic in zabojev. Za te gozdne posestnike in hkrati male proizvajalce je planiran konzum v višini 3500 m³ iglavcev.

KONJUNKTURNA IN RENTABILNA PROIZVODNJA

PLETILNICA ŽIČNIH MREŽ SODRAŽICA sicer zaposluje samo 25 delavcev, toda leti so kvalificirani in posedujejo v večini izredne strokovne sposobnosti. Podjetje se namreč ukvarja s fino in zelo iskano proizvodnjo: izdeluje razne drobne, fine mreže, razne filtre itd. Za več let vnaprej imajo sklenjene kooperacijske pogodbe. Najbolj sodeluje s »Teskno« iz Medvoda. Prav kooperacija z najrazličnejšimi podjetji je podjetje rešila večnih skrbi, kam s svojimi proizvodi. Še pred dvema letoma na primer je imelo stalno na zalogi proizvode in skrb za prodajo. Odslej pa ima vso proizvodnjo prodano že za več let vnaprej. Z isto delovno silo so v letu 1962 napravili za 60 milijonov prometa, lani pa za 121 milijonov dinarjev.

Podjetje se modernizira in je pravkar v fazi rekonstrukcije. Grade novo moderno halo, nabavili pa si

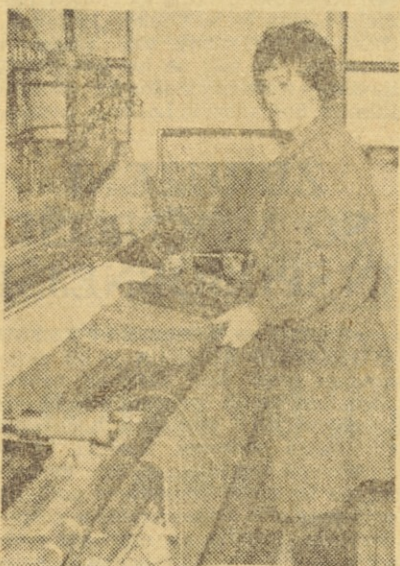

Trgovsko podjetje Jelka Ribnica — moderna samooskrbna trgovina

bodo tudi najmodernejšo sodobno opremo in potrebne stroje. Začeli bodo namreč s proizvodnjo tudi finih specialnih mrež za papirno industrijo, ki jih je leta doslej za dragocene devize uvažala. S tem bodo dobili v našem gospodarstvu pomembno mesto.

ZAPUŠKO SUKNO V TUJINI

TEKSTILNA TOVARNA SUKNA ZAPUŽE je leta 1960 v Jurjevici, to je na zaostalem področju ribniške občine, zgradila popolnoma nov obrat. Obrat je opremlja z najmodernejšimi stroji in zaposlila v njem okrog 80 delavcev, ki so v večini ženske. Tovarna je z novo gradnjo zasledovala dva namena: da bi zaostalemu in gospodarsko pasivnemu kraju, kot je Jurjevica, z vso svojo bližnjo okolico, pomagala, saj je na tem področju, zlasti ženam, težko

Tovarna »Sukno« Zapuže — obrat Jurjevica pri Ribnici — tkanje odevi

dobiti zaposlitev in pa, da bi si na ta način povečala lastne kapacitete. Zene, ki so se zaposlile v novi tekstilni tovarni, so bile resda nekvificirane delovne, moč, toda so od doma prinesle precej izurjene roke in zlasti smisel za delo v tekstilni tovarni. Na področju ribniške občine je namreč močno razvita domača suhorobarska obrt. Z njo si tamkajšnji domačini pridobivajo dodatna sredstva. Na področju Jurjevice je zlasti razvito sitarstvo, ki zahteva precizno oko, spretno roko in smisel za natančno delo. To svoje znanje so žene s pridom uporabile v novi tekstilni tovarni, tako da je obrat v vsem enakovrednem matični tovarni v Zapužah.

Tekstilna tovarna sukna Zapuže, ki v celoti zaposluje okrog 300 delavcev in delavk in predela letno okoli 350 ton preje, iz katere naredi nad pol milijona metrov volnenega sukna, ima letni bruto produkt okoli milijardo 300 tisoč dinarjev. Tovarna je znana doma, zdajnja leta pa je začela z velikim uspehom izvažati v sosednjo Avstrijo in Italijo.

Pot si utira tudi v druge zahodnoevropske dežele. Kljub temu, da v državi še nekaj večjih in modernjših tovarnih izdeluje podobno blago, po kvaliteti zapuški tovarni nihče ne more konkurirati. Prav kvaliteta je tista odlika tovarne, ki jo postavlja na eno prvih mest v tekstilni industriji in ki ji odpira tudi zelo optimistične perspektive.

NOVA ZGRADBA DRUŽBENE PREHRANE

V okviru **STANOVANJSKE SKUPNOSTI RIBNICA** delujejo servisi kot npr. šivalnica in krpalnica, mehanični servis, otroški vrtec in obrat družbene prehrane. Vsi ti obrati stanovanjske skupnosti so raztreseni po občini, ker nimajo skupnih primerenih prostorov. Zlasti sedanji obrat družbene prehrane se nahaja v neprimerenih prostorih, ki ne ustrezajo niti higiensko tehničnim predpisom. Obstoje že načrti za gradnjo novega objekta, v katerem bodo vsi servisi razen mehaničnega.

Najbolj pomemben je obrat družbene prehrane, to pa zagotavlja, ker v Ribnici nobeno večje industrijsko podjetje za svoje delavce nima organizirane obratne menze. Seveda je pomemben tudi otroški vrtec, saj je število zaposlenih žena na območju občine vedno večje in so zato usluge otroškega vrta vedno bolj iskane in potrebne. Omembe je vredno še to, da bodo zaradi splošnih interesov po uslugah stanovanjske skupnosti za novogradnjo prispevala znatna sredstva tudi podjetja.

ŽIVINOREJA — TEMELJNA PANOJA KMETIJSTVA

Ribniška komuna je pretežno kmetijsko-gozdarskega značaja, saj se s kmetijstvom ukvarja okrog 4000 občanov. Toda 6988 ha obdelovalnih površin ne da posebne blagovne proizvodnje, ker je zemlja zaradi teh ali drugih slabosti nesposobna, za višje proizvodne uspehe. To so večinoma poplavna in kraška območja, ki bi jih lahko le s hidro in agromelioracijskimi ukrepi usposobili za družbeno kmetijsko proizvodnjo. **KMETIJSKA ZADRUGA RIBNICA** je že lani pristopila k pridobivanju in urejanju zanj najintenzivnejših zemljišč, s katerimi bi pokrila potrebe v okviru lastnih kapacitet. Zadruga ima namreč novozgrajene hleve, ki jih je napolnila s pitanci. Do sedaj pa ima arondiranih le okrog 350 ha dobrih zemljišč.

Zadruga bo navezala s privatnimi kmeti tesne kooperacijske odnose na področju živinoreje. Na področju ribniške občine je živinoreja namreč zelo razvita, ima ugodne pogoje za še večjo blagovno proizvodnjo, ima pa tudi bogato tradicijo, zlasti v rejbi plemenske živine. S privatnimi živinorejci pa bo šla v kooperacijo za rejo plemenske živine in za doplavljanje živine, zlasti prašičev.

Letos bo nadaljevala tudi z regulacijo Bistrice in agromelioracije na že pridobljenih zemljiščih, nadaljevala bo tudi z izgradnjo remize, nakupila bo še nekatere potrebne kmetijske stroje, uredila bo svojo vrtnarijo, rastlinjak in tople grede.

POMANJKANJE GRADBENE MEHANIZACIJE

Lani je gradbeno dejavnost na področju ribniške občine zaznamovala velik razmah, saj se je povečala kar za 20 % v primerjavi z letom 1962 in je vrednost dokončanih del znašala okoli 260 milijonov dinarjev. V drugi polovici lanskega leta je **GRADBENO PODJETJE »GRADBENIK« RIBNICA**, ki je edino tovrstno podjetje v občini, začelo z gradnjo nekaterih večjih objektov kot: 20-stanovanjski stolpič, restavracijo v Ribnici, halo pletilnice žičnih mrež in drugo. Vsi ti večji objekti bodo dokončani letos. Poleg tega pa je podjetje letos prevzelo tudi gradnjo stanovanjske zgradbe v Sodražici in most v Gorici vasi. Gradilo bo tudi 21-stanovanjski stolpič, trgovsko hišo v Loškem potoku ter halo kovinskega podjetja v Ribnici.

Gradbeno podjetje »GRADBENIK« izvaja izključno vsa gradbena dela. Od pomožnih dejavnosti ima samo avtopark, betonsko delavnico, peskokop in železokrivce. Vsa obrtniška dela podjetje odda zunanjim obrtnikom. Lani produktivnost dela ni bila zadovoljiva, za kar je bil delni vzrok velika fluktuacija delovne sile, pomanjkanje tehničnega kadra in kritičnih materialov, zlasti cementa in salonita. Tudi obrtniške kapacitete na področju komune so bile lani premajhne. Toda predvsem velja poudariti, da bi gradbeno podjetje gradilo mnogo hitreje in ceneje, če bi imelo več gradbene mehanizacije.

ZA RAZVOJ DOMAČE OBRTI

Blagodati združitve »**SUHE ROBE**« iz Sodražice z »**DOM-EKSPORTOM**« iz Ljubljane v eno podjetje, so se pokazale že prvih pet mesecev. »Suha roba« iz Sodražice je namreč od 1. oktobra lani ekonomska enota »Doma«, to je trgovsko izvoznega podjetja za domačo in umetno obrt v Ljubljani, in v tem času se je enoti dvignil promet za 58 % v primeri s prejšnjim. Toda ne gre le za ekonomsko-komercialne uspehe enote, gre tudi za koristi, ki jih veliko podjetje, kot je »Doma«, prinaša številnim proizvajalcem suhe robe in domače obrti na tamkajšnjem področju. »Doma« namreč odkupuje na področju ribniške in kočevske občine, pa deloma tudi na delu sosednje Notranjske nad 300 najrazličnejših artiklov suhe robe, ki jih izdelujejo domačini po vaseh. Zanesljiv odkup in ugodne cene pa so odlična stimulacija proizvajalcem, saj jim suha roba donša lepe izredne dohodka. Na ribniškem področju, ki je gospodarsko zelo nerazvito, in je odvisne delovne sile po vaseh še veliko, zlasti ženskih delovnih mest ni, je torej izdelovanje na domu pomembna gospodarska panoga.

»Dom-export« ima v programu domačo obrt in suhorobarstvo z vsemi močmi podpreti. Začel bo pri

»Spominkarstvo« — trgovina Turističnega društva za prodajo spominkov, izdelkov domače obrti iz lesa in gline

mladini. Osemletki v Sodražici na primer bo »Doma« pomagal opremiti šolsko delavnico za tehnični pouk, kjer se bodo učenci zlasti spoznali s tehniko obdelovanja lesa. Znanje bo mladini prav prišlo, ko bodo v zimskih dneh pomagali starešem izdelovati znamenita ribniška rešeta, sita, kuhališče, deščice, skafje, zobotrebe itd. »Doma« bo na podoben način pomagal tehnično opremiti tudi druge šole na področju, kjer je zainteresirano na razvoju domače obrti. To je lep primer vzgoje kadra in pomoči prebivalstvu.

MAJHNI, TODA RENTABILNI

PODJETJE ZA IZDELAVO ŽIČNIH, TRANSPORTNIH IN DRUGIH STROJNIH NAPRAV »ŽIČNICA« iz Ljubljane izdeluje 23 različnih vrst specialnih strojev za lesno industrijo, in to v 31 tipih. Zaposluje nad 230 delavcev in je imelo lani že nad milijardo dinarjev bruto produkta. »Žičnica« ima dva obrata izven Ljubljane, in sicer: livarno barvastih kovin pri Dolgem mostu v Ljubljani in specializiran obrat za izdelavo samo sušilnic za les v Ribnici. Ta obrat je »Žičnica« ustanovila pred leti in zanj adaptirala zgradbo nekdanje kovinske delavnice.

V ribniškem obratu je zaposlenih 20 delavcev, ki so v večini polkvalificirani. Čeprav izdelujejo zelo kakovostne sušilnice, delo ni tako zahajevno, da bi se ga ne mogli priučiti. Obrat v Ribnici je samostojna ekonomska enota. Delo v tem obratu je dobro organizirano, sušilnice izdelujejo serijsko, razmeroma je tudi visoka produktivnost. Ribniški obrat ima v okviru podjetja najboljše delitev dohodka: 51 % za sklade in 49 % za osebne dohodek. Glede na to, da je potrošnja sušilnic za les v upadnji, so v obratu storili že vse priprave, da bodo začeli v kratkem z novo proizvodnjo, in sicer sušilnic za lak.

»Žičnica« Ljubljana — obrat Ribnica — montaža ogrodij strojev za preizkušnjo avtomobilskih zavor